

Tehtävien delegointi- ja alueellistamis- mahdollisuudet sekä ydintoiminnan kehittäminen opetusministeriössä

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:23

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar

Tehtävien delegointi- ja alueellistamis- mahdollisuudet sekä ydintoiminnan kehittäminen opetusministeriössä

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:23

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö
Hallintoyksikkö
Meritullinkatu 10, Helsinki
PL 29, 00023 Valtioneuvosto

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>
Yliopistopaino, Helsinki 2003

ISBN 952-442-531-9 (nid.)
ISBN 952-442-560-2 (PDF)
ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:23

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
4.6.2003

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
Delegointi- ja alueellistamistyöryhmä		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
Puheenjohtaja: Håkan Mattlin, opetusministeriö Sihteerit: Salla Rinne, Joni Hiitola, opetusministeriö		Toimielimen asettamispvm 22.11.2002	Dnro 57/043/2002
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Tehtävien delegointi- ja alueellistamismahdollisuudet sekä ydintoiminnan kehittäminen opetusministeriössä (Möjligheter att delegera och regionalisera uppgifter samt åtgärder för att utveckla kärnan i undervisningsministeriets verksamhet)			
Julkaisun osat Muistio + liitteet			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Työryhmän tehtävänä oli ottaa huomioon keskushallintohankkeen suositukset, valtion toimintojen sijoittamista koskevat valtioneuvoston linjaukset sekä ministeriössä aiemmin tehdyt selvitykset: 1) kartoittaa opetusministeriön ja hallinnonalan virastojen välinen työnjako, 2) selvittää opetusministeriössä hoidettavien hallinnon tukipalvelujen ja toimeenpanotehtävien siirto- ja alueellistamismahdollisuudet sekä 3) laatia ehdotus opetusministeriön ydintoiminnan tehostamiseksi. Lisäksi työryhmä kartoitti opetusministeriön hallinnonalalla viime vuosina toteutetut delegointi- ja alueellistamistoimenpiteet sekä opetusministeriön asianmäärien kehityksen vuosina 1996-2002.</p> <p>Työryhmä suosittelee seuraavia yleislinjauksia opetusministeriön hallinnonalalla:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Strateginen päätöksenteko: Ministeriö vastaa toimialansa lainvalmistelun ja muun valtioneuvostotason poliittisen päätöksenteon valmistelusta sekä hallinnonalan ohjaustehtävistä. Ministeriön keskeisiin tehtäviin kuuluu toimialan kehittäminen sekä yhteistyö kotimaisten ja ulkomaisten toimijoiden kanssa. 2) Strategista päätöksentekoa tukevat tehtävät: Ministeriön vastuuta toimialan tietotuotannon suunnittelussa, organisoinnissa, kehittämisessä ja hyödyntämisessä korostetaan. Strategista päätöksentekoa tukevat tehtävät edellyttävät strategisen tietojohdamisen periaatteen omaksumista. 3) Hallintopalvelut: Ministeriön hallinnonalan virastojen omaa kykyä tuottaa hallintopalveluja tulee pyrkiä vahvistamaan. Ministeriön sisäisten hallintopalvelujen keskittämisen ja ulkoistamismahdollisuuksia tulee arvioida säännöllisesti. 4) Toimeenpanotehtävät: Yksittäisiä kansalaisia koskevista ministeriötason päätöksenteosta tulee pääosin luopua. Yksityisten yhteisöjen harkinnanvaraisia valtionavustuksia koskevaa ministeriötason päätöksentekoa tulee vähentää siltä osin, kuin kyse ei ole toimialan ohjauksen kannalta strategisesti merkittävistä avustuksista. Lupa- ja valvonta-asioiden valmistelua tulee pyrkiä rationalisoimaan. EU-rakennerahastohankkeita koskeva yksittäinen päätöksenteko tulee pyrkiä kokonaisuudessaan delemoimaan seuraavan rakennerahasto-ohjelmakauden alkaessa. Ministeriön strategisiin linjauksiin perustuvien ohjelmien toteuttaminen tulee pyrkiä vastuuttamaan entistä enemmän alaisille virastoille, asiantuntijaelimille ja järjestökentälle. Opetus- ja kulttuuritoimen rakennus- ja kiinteistöasioiden hoidon tarkoituksenmukainen organisointi tulee selvittää. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmän operatiiviset tehtävät tulee siirtää pois ministeriöstä. Ministeriön yhteydessä toimivien eräiden pysyvien asiantuntijaelinten asema ja niiden hallintopalveluiden tarkoituksenmukainen organisointi tulee selvittää. 5) Alueellistaminen: Toimintojen alueellistamismahdollisuudet selvitetään aina merkittävien työnjaon muutosten, tehtävien siirtojen ja organisaatiouudistusten yhteydessä. Alueellistamista toteutetaan myös delemoimalla tehtäviä aluehallintoon. Erityisesti tietointenssiivisten tehtävien siirto alueille on mahdollista. <p>Työryhmän keskeiset ehdotukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opetusministeriön, opetushallituksen ja lääninhallitusten työnjaon kehittämistä ja tehtävien tarkoituksenmukaista järjestämistä selvitetään työryhmässä 31.3.2004 mennessä. - Korkeakoulujen arviointineuvoston ja sen sihteeristön asemaa, organisointia ja sijoitusvaihtoehtoja koskevat ehdotukset valmistellaan selvitysmiestyönä 31.12.2003 mennessä. - Taidehallinnon organisoinnin ja työnjaon kehittämistä koskevat ehdotukset valmistellaan työryhmässä 31.3.2004 mennessä. - Liikunta- ja nuorisovalan operatiivisten tehtävien siirtomahdollisuudet selvitetään virkamiestyönä 31.12.2003 mennessä. - Eräitä kirkollisasioita koskevien päätösten delegointimahdollisuudet selvitetään virkamiestyönä 31.12.2003 mennessä. - Kansainvälisten asioiden avustuspoliittikkaa koskevaa sisäistä työnjakoa ja linjauksia kehitetään virkamiestyönä 31.3.2004 mennessä. - Perustamishankkeiden erillisestä rahoitusjärjestelmästä luopumista koskevat ehdotukset perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa laaditaan virkamiestyönä 31.3.2004 mennessä. - Toimivallan selkeyttämistä liikuntapaikkarakentamisessa sekä rakentamisen tukeen ja kehittämiseen liittyvien tehtävien organisointia koskevat ehdotukset valmistellaan työryhmässä 31.3.2004 mennessä. - Perustetaan tulosohjauksen yhteistyöverkosto. - Opetusministeriön hallinnonalan tietotuotannon tarkoituksenmukaisesta työnjaosta ja resursoinnista laaditaan periaatteet työryhmässä 31.5.2004 mennessä - Ministeriön hallinnonalan talouden tukitehtävien vaihtoehtoisia organisointimalleja ja alueellistamismahdollisuuksia selvitetään työryhmässä 31.5.2004 mennessä. 			
Avainsanat delegointi, alueellistaminen, opetusministeriö, hallinnonalan virastot, työnjako, hallinnon tukipalvelut, toimeenpanotehtävät, siirto- ja alueellistamismahdollisuudet, ydintoiminta, strateginen päätöksenteko, operatiiviset tehtävät, tukitehtävät, hallintopalvelut, keskushallintohanke, toimintojen sijoittaminen, tehtävien siirto			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:23		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-531-9 (nid.) 952-442-560-2 (PDF)
Kokonaissivumäärä 47	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
4.6.2003

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för delegering och regionalisering Ordförande: Håkan Mattlin, undervisningsministeriet Sekreterare: Salla Rinne, Joni Hiitola, undervisningsministeriet	Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
	Datum för tillsättande av organet 22.11.2002	Dnr 57/043/2002
Publikation (även den finska titeln) Möjligheter att delegera och regionalisera uppgifter samt åtgärder för att utveckla kärnan i undervisningsministeriets verksamhet (Tehtävien delegointi- ja alueellistamismahdollisuudet sekä ydintoiminnan kehittäminen opetusministeriössä)		
Publikationens delar Promemorior samt bilagor		
Sammandrag Arbetsgruppen hade i uppgift att med beaktande av centralförvaltningsprojektets rekommendationer, statsrådets riktlinjer i fråga om placeringen av statliga funktioner samt de utredningar som tidigare gjorts vid ministeriet 1) kartlägga arbetsfördelningen mellan ministeriet och ämbetsverken på förvaltningsområdet, 2) utreda möjligheterna att överföra och regionalisera de stödtjänster inom förvaltningen och verkställighetsuppgifter som sköts på ministeriet, samt 3) utarbeta ett förslag till effektivisering av kärnan i ministeriets verksamhet. Arbetsgruppen kartlade dessutom de delegerings- och regionaliseringsåtgärder som vidtagits på undervisningsministeriets förvaltningsområde under de senaste åren samt utvecklingen i fråga om antalet ärenden vid ministeriet åren 1996-2002. Arbetsgruppen föreslår följande allmänna riktlinjer för undervisningsministeriets förvaltningsområde: 1) Det strategiska beslutsfattandet: Ministeriet svarar för lagberedningen och beredningen av annat politiskt beslutsfattande på statsrådsnivå inom sitt verksamhetsområde samt för styruppgifterna inom förvaltningsområdet. Till ministeriets centrala uppgifter hör att utveckla verksamhetsområdet samt att bedriva samarbete med inhemska och utländska aktörer. 2) Uppgifter som stöder det strategiska beslutsfattandet: Ministeriets ansvar vid planeringen, organiseringen, utvecklingen och nyttiggörandet av produktionen av information för verksamhetsområdet lyfts fram. De uppgifter som stöder det strategiska beslutsfattandet förutsätter att principen om strategisk informationsstyrning börjar tillämpas. 3) Förvaltningstjänster: Strävan bör vara att förstärka de underlydande ämbetsverkens förmåga att producera förvaltningstjänster. Möjligheterna att koncentrera och externalisera ministeriets interna förvaltningstjänster bör granskas regelbundet. 4) Verkställighetsuppgifter: Beslutsfattande på ministerienivå som gäller enskilda medborgare bör i huvudsak frångås. Beslutsfattande på ministerienivå som gäller statsunderstöd enligt prövning till privata sammanslutningar bör minskas till den del det inte är fråga om understöd av strategisk betydelse för styrningen av verksamhetsområdet. Beredningen av tillstånds- och tillsynsändanden bör i mån av möjlighet rationaliseras. Strävan bör vara att beslutsfattande i enskilda ärenden som gäller EU-strukturfondsprojekt i sin helhet delegeras när följande programperiod för strukturfondsprogrammet inleds. Strävan bör vara att ansvaret för genomförandet av program som baserar sig på ministeriets strategiska linjer i större utsträckning skall läggas på underlydande ämbetsverk, sakkunnigorgan och organisationsfältet. Möjligheterna att organisera skötseln av byggnads- och fastighetsärendena inom undervisnings- och kulturverksamhet på ett ändamålsenligt sätt bör utredas. De operativa uppgifterna i statsandelsystemet för undervisnings- och kulturverksamhet bör flyttas bort från undervisningsministeriet. Ställningen för vissa permanenta sakkunnigorgan i samband med ministeriet och möjligheterna att organisera deras förvaltningstjänster på ett ändamålsenligt sätt bör utredas. 5) Regionalisering: Möjligheterna att regionalisera funktioner utreds alltid i samband med betydande ändringar i arbetsfördelningen, vid överföring av uppgifter och organisationsreformer. Regionalisering sker också genom att uppgifter delegeras till den regionala förvaltningen. Överföring av i synnerhet kunskapsintensiva uppgifter till regionerna är möjlig. Arbetsgruppens viktigaste förslag: - Möjligheterna att utveckla arbetsfördelningen mellan undervisningsministeriet, utbildningsstyrelsen och länsstyrelserna och organisera uppgifterna på ett ändamålsenligt sätt utreds av en arbetsgrupp före 31.3.2004. - Förslag om ställning, organisation och alternativ placering i fråga om rådet för utvärdering av högskolorna och dess sekretariat bereds av en utredningsman före 31.12.2003. - Förslag om utveckling av organisationen och arbetsfördelningen inom konstförvaltningen bereds av en arbetsgrupp före 31.3.2004. - Möjligheterna att överföra de operativa uppgifterna inom idrotts- och ungdomsområdet utreds som tjänsteuppdrag före 31.12.2003. - Möjligheterna att delegera beslut i vissa kyrkliga ärenden utreds som tjänsteuppdrag före 31.12.2003. - Den interna arbetsfördelningen och riktlinjerna för understödspolitikerna i internationella ärenden utvecklas som tjänsteuppdrag före 31.3.2004. - Förslag om att frångå det separata finansieringssystemet för anläggningsprojekt i utbildning efter den grundläggande utbildningen utarbetas som tjänsteuppdrag före 31.3.2004. - Förslag om klarare behörighet vid byggande av idrottsanläggningar samt om organisering av uppgifter som gäller stöd för och utveckling av byggnadsverksamheten bereds av en arbetsgrupp före 31.3.2004. - Ett samarbetsnät för resultatstyrning inrättas. - Principer för en ändamålsenlig arbetsfördelning och resursfördelning i fråga om produktionen av information för undervisningsministeriets förvaltningsområde utarbetas av en arbetsgrupp före 31.5.2004. - Alternativa organisationsmodeller och möjligheter till regionalisering i fråga om stöduppgifterna inom ekonomin på undervisningsministeriets förvaltningsområde utreds av en arbetsgrupp före 31.5.2004.		
Nyckelord delegering, regionalisering, undervisningsministeriet, ämbetsverk på förvaltningsområdet, arbetsfördelning, stödtjänster inom förvaltningen, verkställighetsuppgifter, möjligheter till överföring och regionalisering, kärnan i verksamheten, strategiskt beslutsfattande, operativa uppgifter, stöduppgifter, förvaltningstjänster, centralförvaltningsprojektet, placering av funktioner, överföring av uppgifter		
Övriga uppgifter		
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2003:23	ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-531-9 (htf) 952-442-560-2 (PDF)
Sidoantal 47	Språk finska	Pris
Distribution Universitetstrycket	Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher
Ministry of Education

Date of publication
4 June 2003

Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Working group on delegation and regionalisation		Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
Chair: Håkan Matlin, Ministry of Education Secretaries: Salla Rinne, Joni Hiitola, Ministry of Education		Contracted by Ministry of Education	
		Committee appointed on 22 November 2002	Dno 57/043/2002
Name of publication The opportunities for delegation and regionalisation of tasks and the development of core operations in the Ministry of Education			
Parts Report and appendices			
Abstract <p>The task of the working group was, with a view to recommendations for the central administration, governmental policies on the assignment of state operations and earlier reports compiled by the Ministry: 1) to review the work division between the Ministry of Education and government agencies in the administrative branch, 2) to chart the opportunities for transferring and regionalising administrative support services and implementation tasks currently carried out by the Ministry of Education, and 3) to draw up a proposal for making the core operations of the Ministry of Education more effective. Furthermore, the working group reviewed the delegation and regionalisation measures carried out in the administrative branch of the Ministry of Education in recent years, as well as the volume of matters handled in the Ministry of Education in 1996–2002.</p> <p>The working group recommends the following general policy lines in the administrative branch of the Ministry of Education:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Strategic decision-making: The Ministry is responsible for the drafting of legislation, other preparations for government-level political decision-making and the steering of the administrative branch. The central tasks of the Ministry include the development of the branch and co-operation with Finnish and foreign actors. 2) Tasks supporting strategic decision-making: The Ministry's responsibility in planning, organising, developing and utilising knowledge production shall be emphasised. Tasks supporting strategic decision-making require that the principles of strategic knowledge management be adopted. 3) Administrative services: The ability to produce administrative services in the agencies of the administrative branch of the Ministry should be strengthened. The opportunities for centralising and out-sourcing the Ministry's internal administrative branches should be regularly evaluated. 4) Implementation tasks: Ministry-level decision-making concerning individual citizens should be mostly discontinued. Ministry-level decision-making concerning discretionary government grants for private associations should be decreased unless the grants are strategically significant for steering the branch. Preparation of issues related to permits and monitoring should be rationalised. Individual decision-making concerning ESF projects of the EU should be delegated as an entity as of the next programming period. The aim in the implementation of the programmes based on the Ministry's strategic policy lines should be increasingly shared with subordinate agencies, expert bodies and organisations. The appropriate organisation of the property and building management in the branch of education and culture should be reviewed. The operative tasks related to the government grants for the local authorities in the branch of education and culture should be transferred from the Ministry. The position and appropriate organisation of the administrative services provided by certain standing expert bodies operating adjacent the Ministry should be reviewed. 5) Regionalisation: The opportunities for regionalising operations should always be reviewed whenever the work division significantly changes and in connection with task transfers and organisational reforms. Regionalisation also takes place when tasks are delegated to regional governments. Regionalisation of knowledge-intensive tasks in particular is possible. <p>The central proposals of the working group:</p> <ul style="list-style-type: none"> - The development of the work division and the appropriate organisation of the tasks of the Ministry of Education, National Board of Education and the provincial governments will be reviewed in a working group by 31 March 2004. - A one-man committee will prepare proposals on the position, organisational and placing alternatives of the Finnish Higher Education Evaluation Council and its secretary by 31 December 2003. - A working group will prepare proposals on the organisation and development of work division in the art administration by 31 March 2004. - Civil servants will review the transfer opportunities of the operative tasks in sports and youth fields by 31 December 2003. - Civil servants will review the delegation opportunities of the decisions concerning certain church affairs by 31 December 2003. - Civil servants will develop the internal work division and policy lines concerning the assistance policies in international affairs by 31 March 2003. - Civil servants will draw up the proposals on the abolishment of the separate funding system for establishment projects in post-basic education by 31 March 2004. - A working group will prepare proposals concerning the closer definition of mandates in building sports facilities and organising the tasks related to assistance and development related to sports facility building by 31 March 2004. - A co-operation network for performance-based steering will be established. - A working group will draw up principles for the appropriate work division and resourcing of the knowledge production at the Ministry of Education by 31 May 2004. - A working group will review alternative organisation models and regionalisation opportunities of the financial support tasks of the Ministry's administrative branch by 31 May 2004. 			
Key words delegation, regionalisation, Ministry of Education, agencies of the administrative sector, work division, administrative support services, implementation tasks, opportunities for transfer and regionalisation, core operations, strategic decision making, operative tasks, administrative services, central administration project, assignment of operations, transfer of tasks			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2003:23		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-531-9 (pbk) 952-442-560-2 (PDF)
Number of pages 47	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 22.11.2002 työryhmän, jonka tehtävänä oli ottaen huomioon keskushallintohankkeen suositukset, valtion toimintojen sijoittamista koskevat valtioneuvoston linjaukset sekä ministeriössä aiemmin tehdyt selvitykset:

- 1) kartoittaa opetusministeriön ja hallinnonalan virastojen välinen työnjako,
- 2) selvittää opetusministeriössä hoidettavien hallinnon tukipalvelujen ja toimeenpanotehtävien siirto- ja alueellistamismahdollisuudet, sekä
- 3) laatia ehdotus opetusministeriön ydintoiminnan tehostamiseksi.

Työryhmän puheenjohtajaksi opetusministeriö kutsui hallintojohtaja Håkan Mattlinin ja jäseniksi hallitusneuvos Heikki Rostin, johtaja Markku Mattilan, hallitusneuvos Timo Lankisen, hallitusneuvos Riitta Kaivosojan, hallitusneuvos Erkki Norbäckin, neuvotteleva virkamies Jaana Palojärven, talousjohtaja Eero Pulkkinen, neuvotteleva virkamies Marjo Merivirran, tietohallintopäällikkö Irma Niemisen sekä AKAVA ry:n edustajaksi opetusneuvos Tarja Riihimäen (varajäsenenään neuvotteleva virkamies Paula Tuomikoski; 1.1.2003 lukien ylitarkastaja Pirkko Liisi Kuhmonen), Opetusministeriön ammattiosasto ry:n edustajaksi suunnittelija Mikko Cortés Téllezin (varajäsenenään kansainvälisen vaihdon sihteeri Sirpa Aalto) sekä Valtioneuvoston virkamiesyhdistyksen opetusministeriön jaoston edustajaksi ylitarkastaja Immo Parviaisen (varajäsenenään ylitarkastaja Tiina Kavilo).

Työryhmän sihteerinä toimivat vanhempi hallitussihteeri Salla Rinne ja ylitarkastaja Joni Hiitola.

Työryhmä on kokoontunut 10 kertaa. Työryhmä kuuli työssään opetusministeriön hallinnonalan virastojen edustajina pääjohtaja Kirsi Lindroosia ja suunnittelupäällikkö Petri Pohjosta Opetushallituksesta, puheenjohtaja Jarmo Malkavaaraa ja pääsihteeri Esa Rantasta Taiteen keskustoimikunnasta, johtaja Ulla Ekbergiä Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO:sta sekä osastopäällikkö, lääninsivistysneuvos Heikki Laaksoa Itä-Suomen lääninhallituksesta.

Työryhmän määräajaksi asetettiin 31.3.2003. Opetusministeriö myönsi työryhmän työskentelylle jatkoaikaa 30.5.2003 asti.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä jättää muistionsa opetusministeriölle.

Helsingissä 4. päivänä kesäkuuta 2003

Håkan Mattlin

Heikki Rosti

Markku Mattila

Timo Lankinen

Riitta Kaivosoja

Erkki Norbäck

Jaana Palojärvi

Eero Pulkkinen

Marjo Merivirta

Irma Nieminen

Tarja Riihimäki

Mikko Cortés Téllez

Immo Parviainen

Salla Rinne

Joni Hiitola

Sisältö

1	Johdanto	9
1.1	Taustaa	9
1.2	Opetusministeriön ja hallinnonalan virastojen työnjako	11
2	Valtioneuvoston linjaukset	15
2.1	Keskushallintohanke	15
2.2	Toimintojen alueellistaminen	16
2.3	Uusi hallitusohjelma	17
3	Yleislinjaukset hallinnonalalla	19
3.1	Opetusministeriön erityispiirteet	19
3.2	Ministeriön strateginen päätöksenteko	20
3.3	Strategista päätöksentekoa tukevat tehtävät	22
3.4	Hallintopalvelut	23
3.5	Toimeenpanotehtävät	23
3.6	Toimintojen alueellistaminen	25
4	Johtopäätökset ja ehdotukset	27
4.1	Koulutus ja tiede	27
4.2	Taide, kulttuuri, liikunta ja nuoriso	29
4.3	Kirkollisasiat	30
4.4	Kansainväliset asiat	31
4.5	Rakennus- ja kiinteistöasiat	32
4.6	Strategisen päätöksenteon tuki	32
4.7	Hallintopalvelut	33
5	Seuranta ja arviointi	35
Liitteet		
	Liite 1. Taulukko opetusministeriön delegointi- ja alueellistamistyöryhmän ehdotuksista	36
	Liite 2. Opetusministeriön hallinnonalalla toteutetut delegointi- ja alueellistamistoimenpiteet	37
	Liite 3. Opetusministeriön asiamäärien kehitys 1996–2002 (diaarikaavan mukaan ryhmiteltynä)	44

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Keskushallinnon kehitys 1990-luvulla

Suomen julkista hallintoa on viime vuosina kehitetty voimakkaasti. 1990-lukua on luonnehdittu hallinnon suuren muutoksen vuosikymmeneksi. Opetusministeriön toimialan kannalta uudistusaallon keskeisiä osa-alueita ovat olleet mm. tulosohjaus- ja tulosjohtamisuudistus, valtionosuusjärjestelmän uudistus, detaljiohjauksen karsiminen sekä keskusvirastojärjestelmän muutokset.

Tulosohjaus- ja tulosjohtamisuudistus toteutettiin vaiheittain vuosien 1991-1995 aikana. Lähtökohtana oli liian raskaaksi muodostuneen talouden ja toiminnan ohjausjärjestelmän keventäminen hajauttamalla ja delegoimalla päätösvaltaa. Tulosohjausjärjestelmään kuuluvat sekä hallintokoneiston eri tasojen välinen tulosohjaus että tulosjohtaminen. Tulosohjausjärjestelmään siirtyminen on lisännyt virastojen toiminnallista itsenäisyyttä ja vaikuttanut monin tavoin hallintokulttuuriin. Budjetointia on kehitetty kehysbudjetoinnin suuntaan, mikä on siirtänyt budjettivarojen kohdentamista koskevaa päätösvaltaa substanssiministeriöille. Opetusministeriössä tulosohjausmallia ryhdyttiin kokeilemaan ensimmäisten ministeriöiden joukossa muun muassa eräiden korkeakoulujen osalta. Opetusministeriö itse siirtyi tulosjohtamiseen vuonna 1993.

Valtionosuusjärjestelmien uudistus 1990-luvun alkuvuosina muutti merkittävästi valtion ja kuntien sekä muiden valtionapua saavien tahojen ohjaussuhdetta. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmän uudistus tuli voimaan vuoden 1993 alusta. Aikaisemmasta todellisiin toteutuneisiin kustannuksiin perustuvasta järjestelmästä siirryttiin laskennallisiin yksikköhintoihin perustuvaan järjestelmään. Uusi järjestelmä on olennaisesti lisännyt kuntien ja muiden valtionapua saavien tahojen autonomiaa, sillä myönnetty rahoitus ei uudessa järjestelmässä ole sidottu rahoituksen myöntämis- ja laskentaperusteisiin. Uusi järjestelmä on myös hallinnollisesti aikaisempaa kevyempi, koska valtionosuusselvitysten ja -tilitysten laatiminen ja tarkastaminen on jäänyt pois. Muutos ei ole koskenut harkinnanvaraisia valtionavustuksia, joiden osalta järjestelmä on säilynyt pääpiirteissään ennallaan.

Merkittävää hallintokulttuurin muutosta on merkinnyt myös lainsäädännön uudistaminen siten, että detaljiohjausta erityisesti valtioneuvoston, ministeriön tai keskusvirastojen ohjeilla ja määräyksillä on 1990-luvulla olennaisesti karsittu. Opetusministeriön toimialalla uudistus toteutettiin 1991 voimaan tulleella lainsäädännöllä. Samalla kumottiin laeista ja asetuksista suuri määrä mm. kuntia ja muita koulutuksen järjestäjiä sitovia säännöksiä ja karsittiin lupa- ja alustusmenettelyjä. Kokonaisuudessaan koulutusta koskeva lainsäädäntö uudistettiin

vuoden 1999 alusta lukien.

Suomen keskushallinnon erityispiirteenä on aiemmin ollut keskusvirastojärjestelmä, jossa valtion keskushallinnossa on kaksi eri tasoa, ministeriöt ja keskusvirastot. Valtioneuvoston 7.5.1992 antamassa ohjelmapäätöksessä asetettiin tavoitteeksi pääsääntöisesti yksiportainen keskushallinto. Keskusvirastoja on tämän mukaisesti lakkautettu ja muutettu liikelaitoksiksi, yhtiöiksi tai kehittämiskeskuksiksi.

Ministeriöiden tehtävät

Perustuslain 68 §:n mukaan ministeriöt vastaavat toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta. Ministeriöiden vastuulla on siis toisaalta poliittisen päätöksenteon valmistelu ja toisaalta alaisen hallinnon ja toimialan ohjaus.

Yksi ministeriöiden perinteisistä ydintehtävistä on lainsäädännön valmistelu. Ministeriöt valmistelevat eduskunnalle annettavat lakiesitykset sekä tasavallan presidentin ja valtioneuvoston asetukset. Teknislouenteisemmissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisemmissä asioissa asetuksenantovalta voidaan laissa osoittaa myös ministeriölle. Ministeriötä alemmalle viranomaiselle lainsäädäntövaltaa voidaan delegoida vain hyvin rajoitetusti. Käytännössä alemmanasteista detalji-ohjausta on erityisesti 1990-luvun aikana merkittävästi vähennetty.

Toinen ministeriöiden keskeinen tehtävä on valtion talousarvion valmistelu ja muu taloussuunnittelu. Talousarvio on keskeisin väline valtion resurssiohjauksessa, jonka muita keskeisiä välineitä ovat mm. valtionosuusjärjestelmät. Opetusministeriön toimialalla myös harkinnanvaraiset valtionavustukset ovat resurssiohjauksessa keskeisiä.

1990-luvun alkupuolella toteutuneet tulosohjaus- ja kehysbudjetoituuudistukset ovat olennaisesti muuttaneet budjettiohjausta. Tulosohjauksen myötä valtion talousarviossa on ryhdytty painottamaan määrärahoilla saavutettuja tuloksia sen sijaan, että annettaisiin yksityiskohtaisia tietoja panoksista ja niiden käytöstä.

Tulosohjaus on sopimukseen perustuva ohjausmalli, jonka tavoitteena on löytää tasapaino käytettävissä olevien resurssien ja niillä saavutettavissa olevien tulosten välille. Kukin ministeriö muotoilee vuosittain hallitusohjelman pohjalta omat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteensa ja neuvottelee virastojensa kanssa niitä toteuttavat tulostavoitteet. Virastot raportoivat budjettivuoden tavoitteiden toteutumisesta tiliviraston toimintakertomuksessa ja ministeriöt hallinnonalansa toimintakertomuksessa sekä hallituksen kertomuksessa valtiovarainhoidosta ja tilasta. Opetusministeriössä tulosohjauksen periaatteita on tulosperusteisten valtionavustusten muodossa sovellettu myös järjestöjen valtionavustuksiin.

Liikelaitostamis- ja yhtiöittämiskehityksen myötä valtion omistajaohjauksen merkitys on kasvanut. Opetusministeriön toimialalla valtion kokonaan omistamia yhtiöitä ovat Oy Veikkaus Ab ja CSC - Tieteellinen laskenta Oy.

Informaatio-ohjauksen tarve ja merkitys on kasvanut yksityiskohtaisen säädös- ja budjettiohjauksen vähenemisen myötä. Informaatio-ohjaus tarkoittaa tiedon jakamista ja välittämistä, jolla pyritään vaikuttamaan toimijaan.

Lisäksi ministeriöt käsittelevät ja ratkaisevat erilaisia hallintoasioita ja valmistelevat sellaiset laajakantoiset tai periaatteellisesti tärkeät hallintoasiat, jotka ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa. Ministeriössä käsiteltäviin hallintoasioihin kuuluu muun muassa erilaisia lupa-, valitus- ja kanteluasioita. Opetusministeriössä merkittävin osa yksittäisistä hallintopäätöksistä koskee valtionosuus- ja valtionavustusasioita. Lukumääräisesti näitä on noin puolet opetusministeriössä käsiteltävistä asioista.

Kansainvälisen yhteistyön merkitys ministeriöiden toiminnassa on jatkuvasti lisääntynyt. Ministeriöt mm. hoitavat toimialansa EU-asioita osallistumalla valmisteluun ja päätöksentekoon EU:n toimielimissä. Opetusministeriö osallistuu myös monien kansainvälisten yhteistyöjärjestöjen toimintaan, pohjoismaiseen yhteistyöhön, lähialueyhteistyöhön ja alansa kahdenväliseen yhteistyöhön.

Ministeriön toimialan kehittämisessä tarvitaan strategista suunnittelua. Tarvitaan pitkän tähtäimen näkemystä toimialan haasteista ja tavoitteista sekä niiden toteuttamisesta. Yksityiskohtaisemmin toimialan kehittämistä linjataan erilaisilla kehittämis- ja toimenpideohjelmilla.

Perustehtäviensä toteuttamista varten ministeriöillä tulee olla käytössään riittävät asiantuntijavoimat sekä hallinto- ja tukipalvelut. Hallinto- ja tukipalveluihin sisältyy mm. erilaisia johtamista tukevia tehtäviä, yleis- ja henkilöstöhallinto, taloushallinto, virasto- ja turvallisuuspalvelut, tietohallinto, tietopalvelu, viestintä, EU- ja kansainvälisten asioiden palveluita sekä sisäinen tarkastus.

1.2 Opetusministeriön ja hallinnonalan virastojen työnjako

Koulutus

Opetusministeriö korkeimpana opetusviranomaisena valvoo kaikkea valtion budjettiin sidottua koulutustarjontaa sekä valmistelee koulutusta koskevan lainsäädännön ja valtioneuvoston päätökset. Koulutuspolitiikan ja -lainsäädännön yleisistä periaatteista päättää eduskunta. Valtioneuvosto ja opetusministeriö sen osana vastaavat koulutuspolitiikan suunnittelusta ja toimeenpanosta.

Opetushallitus on perusasteen ja toisen asteen koulutuksen osalta keskeinen toimija koulutuspolitiikan toimeenpanossa ja koulutuksen kehittämisessä. Opetushallitukselle kuuluu sekä hallinnollisia että kehittämistehtäviä. Lääninhallituksen sivistysosasto käsittelee koulutusta koskevat asiat valtion aluehallinnossa. Monista asioista päättävät kuitenkin itse koulutuksen järjestäjät ja ylläpitäjät, joiden toimintaa ohjataan mm. lainsäädännössä asetettujen tavoitteiden kautta.

Valtioneuvosto päättää mm. opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta, valtionosuuksien yksikköhintojen keskimääräisistä markkamääristä ja perusopetuksen järjestämisluvista yksityiselle opetuksen järjestäjälle.

Opetusministeriö päättää mm. ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnoista, koulutuksen järjestämislupa-asioista lukuun ottamatta perusopetuksen järjestämislupia, opetustoimen yksikköhinnoista sekä valtionosuuksien myöntämisestä.

Opetushallitus mm. vahvistaa opetussuunnitelmien valtakunnalliset perusteet ja eräät oppilasarviointia koskevat määräykset sekä päättää eräistä opettajien kelpoisuuteen liittyvistä asioista.

Lääninhallitukselle kuuluu mm. eräitä muutoksenhaku- ja kanteluasioihin, järjestämislupa-asioihin sekä perustamishankkeiden valtionosuusasioihin liittyviä tehtäviä.

Ylioppilastutkintolautakunta vastaa ylioppilastutkinnon johtamisesta, koetehtävien laatisemisesta ja koesuoritusten arvostelumisesta.

Nuorten ja aikuisten ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen, ammattikorkeakouluopin-
tojen ja yliopistoissa annettavan ammatillisesti suuntautuneen koulutuksen asiantuntijaeliminä toimii opetusministeriön yhteydessä 31 koulutusalaakohtaista koulutustoimikuntaa sekä koulutuksen yhteistyöneuvottelukunta.

Yleissivistävän, ammatillisen ja aikuiskoulutuksen arvioinnin asiantuntijaelimenä toimii opetusministeriön yhteydessä koulutuksen arviointineuvosto.

Opetusministeriö ohjaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimintaa tulosohjauksella. Yliopistojen toiminta perustuu tieteen vapauteen ja yliopistojen autonomiaan, joten niiden päätöksentekojärjestelmä on käytännössä hyvin itsenäinen. Ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen alalla opetusministeriön alaisuudessa ei ole hallintoviranomaisia. Opetushallitus huolehtii kuitenkin eräistä korkeakoulusektoriin liittyvistä palvelutehtävistä, mm. korkeakoulututkintojen tunnustamiseen liittyvistä asioista, yliopistoja koskevien valtakunnallisten koulutusoppaiden tuottamisesta sekä valtakunnallisen yliopistojen hakija- ja opinto-oikeusjärjestelmän ylläpitämisestä.

Opetusministeriön yhteydessä toimii korkeakoulujen arviointineuvosto, joka huolehtii erilaisista yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen arviointiin liittyvistä tehtävistä.

Tiede

Tiedepolitiikan alalla opetusministeriön päätehtävänä on tieteellisen tutkimuksen ja sen edellyttämän infrastruktuurin (mm. tutkimuslaitteistot, tutkimuksen tietoverkot, tieteellinen laskenta, tieteelliset kirjastot) edistäminen.

Keskeinen toimija tieteen rahoituksessa on Suomen Akatemia. Akatemian tehtävänä on

- edistää tieteellistä tutkimusta ja sen hyödyntämistä
- kehittää kansainvälistä tieteellistä yhteistyötä
- toimia asiantuntijaelimenä tiedepolitiikkaa koskevissa kysymyksissä ja
- myöntää määrärahoja tieteelliseen tutkimukseen ja muuhun tieteen edistämiseen.

Lisäksi opetusministeriön alaisuudessa toimii muutamia tutkimuslaitoksia sekä tuki- ja palveluorganisaatioita. Näitä ovat Arkistolaitos, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Varastokirjasto sekä CSC - Tieteellinen laskenta Oy.

Opetusministeriö tekee tulossopimukset Suomen Akatemian, Arkistolaitoksen, Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen ja Varastokirjaston kanssa.

Opintotuki

Opetusministeriö vastaa opintotuen yleisestä johdosta, ohjauksesta ja kehittämisestä. Opintotuen toimeenpanotehtävistä huolehtii Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa.

Opetusministeriön toimialaan kuuluu opintotuen muutoksenhakulautakunta, joka toimii valitusviranomaisena opintotukiasioissa.

Taide ja kulttuuri

Taide- ja kulttuuripolitiikalla pyritään luomaan suotuisat toimintaedellytykset taiteen ja kulttuurin kentän toimijoille, turvaamaan kansalaisille mahdollisuus monipuolisiin ja laadukkaisiin taide-elämyksiin sekä edistämään kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista.

Taide- ja kulttuuripolitiikan toimialaan kuuluvat mm. kansalliset kulttuuri- ja taidelaitokset, valtionosuutta ja -avustusta saavat museot, teatterit ja orkesterit, kuntien kulttuuritoiminta ja kirjastotoimi sekä valtionavustuksilla rahoitettava järjestö-, yhdistys- ja kansalaistoiminta.

Toimialan erityispiirteenä on resurssiohjauksen keskeinen merkitys ohjauskeinona. Suurimman osan valtion kulttuurirahoituksesta muodostavat kulttuurilaitoksille ja kunnille myönnettävät valtionosuudet. Taide- ja kulttuuripolitiikan toimialalla myös harkinnanvaraisien valtionavustusten, apurahojen yms. harkinnanvaraisten taloudellisten etuuksien määrä on suuri. Näiden jakamiseen liittyviä tehtäviä on sekä opetusministeriöllä että ministeriön alaisilla viranomaisilla.

Opetusministeriön alaisia taiteen asiantuntijaelimiä ovat yhdeksän taiteenaloista valtion taidetoimikuntaa ja näiden yhdyssiteenä toimiva taiteen keskustoimikunta. Alueellisen taide-elämän edistämistä varten on lisäksi kolmetoista alueellista taidetoimikuntaa. Taiteen keskustoimikunnan ja valtion taidetoimikuntien tehtäviin kuuluu mm. erilaisten apurahojen, valtionavustusten, valtionpalkintojen yms. etuuksien jakaminen, lausuntojen ja selvitysten antaminen muille viranomaisille. Toimikunnat osallistuvat myös taidepoliittiseen ohjelmatyöhön. Alueelliset taidetoimikunnat päättävät niille asetettujen taiteenedistämismäärärahojen kohdentamisesta taiteilija-apurahoihin, yhteisöjen valtionavustuksiin, läänintaiteilijoiden palkkaamiseen ja taiteenedistämishankkeisiin.

Museoviraston tehtävänä on muinaismuistohallinto, siihen liittyvä tutkimus sekä museotoimen yleinen johto ja valvonta. Museoviraston tehtäviin kuuluu yhtäältä toimialansa hallintotehtäviä (esim. lupa-, valvonta- ja valtionavustusasioita), mutta toisaalta se toimii myös kulttuuri- ja tutkimuslaitoksena.

Muita opetusministeriön toimialaan kuuluvia museoalan virastoja ja laitoksia ovat taide-museoiden keskusmuseona toimiva Valtion taidemuseo sekä Suomenlinnan hoitokunta.

Kirjastoalalla valtion aluehallintoviranomaisina toimivat lääninhallitukset, jotka yhteistyössä opetusministeriön kanssa mm. seuraavat ja edistävät väestön tarvitsemia kirjasto- ja tietopalveluja sekä arvioivat niiden saatavuutta ja laatua. Opetusministeriön alaisia valtion kirjastoja ovat Näkövammaisten kirjasto ja Varastokirjasto.

Elokuva- ja muun audiovisuaalisen kulttuurin alalla toimivia opetusministeriön alaisia virastoja ovat Suomen elokuva-arkisto ja valtion elokuvatarkastamo. Elokuva-arkiston tehtäviin kuuluvat mm. elokuvien ja videoiden arkistointi-, dokumentointi- ja entisöintityö, elokuva-taiteen tutkimus ja elokuvataiteen tuntemuksen edistäminen. Valtion elokuvatarkastamon tehtävänä on suorittaa elokuvien sekä video- ja muiden kuvaohjelmien ennakkotarkastus ja rekisteröinti. Kotimaisen elokuva- ja videotuotannon sekä jakelun edistäminen on delegoitu Suomen elokuvasäätiölle. Säätiön tehtävänä on myös suomalaisten elokuvien kansainvälisen viennin edistäminen ja elokuvakulttuurin tukeminen.

Tekijänoikeuden alalla opetusministeriön alaisuudessa ei ole muita hallintoviranomaisia. Tekijänoikeusasioiden asiantuntijaelimenä toimii tekijänoikeusneuvosto, jonka tehtävänä on avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä sekä antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta.

Liikunta ja nuorisotyö

Liikuntatoiminta pohjautuu suurelta osin kansalaistoimintaan, mikä vaikuttaa keskeisesti liikuntasektorin hallintoon. Keskeisiä toimijoita ovat myös kunnat, jotka järjestävät liikuntapalveluja ja pitävät yllä liikuntapaikkoja. Vastaavasti nuorisopolitiikan keskeisiä osa-alueita ovat kuntien nuorisotyö ja nuorten kansalaistoiminta. Opetusministeriö tekee tiivistä yhteistyötä ja käy tuloskeskustelut järjestökentän kanssa.

Liikunta- ja nuorisoasioiden aluehallintotehtäviä hoidetaan lääninhallituksissa. Lääninhallitusten tehtävänä on mm. edistää liikunta- ja nuorisotoimintaa ja kehittää nuorten elinoloja, myöntää nuorten työpajatoiminnan ja koululaisten iltapäivätoiminnan avustukset sekä käsi-

tellä liikuntatoimen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelmat.

Asiantuntijaelimiä ovat liikuntasektorilla valtion liikuntaneuvosto ja nuorisosektorilla nuorisoasiain neuvottelukunta ja nuorisojärjestöjen avustustoimikunta.

Kirkollisasiat

Kirkollisasioissa opetusministeriö huolehtii lähinnä evankelis-luterilaisen kirkon, ortodoksisen kirkkokunnan ja muiden uskonnollisten yhdyskuntien lainsäädännöllisistä ja muista yleisistä toimintaedellytyksistä. Opetusministeriön alaisuudessa hallintoviranomaisena toimii ortodoksinen kirkollishallitus, joka voidaan muodolliselta asemaltaan tietyissä suhteissa rinnastaa valtion viranomaiseen. Lääninhallitukset huolehtivat eräistä hautaustoimen lupa- ja hallintoasioista, ja Väestörekisterikeskus pitää yllä uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriä.

Kansainväliset asiat

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO on opetusministeriön alainen kansainvälisten asioiden asiantuntija- ja palveluorganisaatio. CIMO koordinoi ja toteuttaa apuraha- ja henkilövaihto-ohjelmia ja vastaa useimpien Euroopan unionin koulutus-, kulttuuri- ja nuoriso-ohjelmien kansallisesta toimeenpanosta. CIMO edistää Suomen kielen ja kulttuurin opintoja ulkomaisissa yliopistoissa. CIMO tukee kansainvälistymistä myös koulutuksen, tiedotuksen, neuvonnan ja julkaisujen avulla sekä markkinoi suomalaista koulutusta ulkomailla. Opetusministeriö tekee tulossopimuksen CIMO:n kanssa.

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti harjoittaa Venäjää ja Itä-Eurooppaa koskevaa sivistyksellistä yhteistyötä, tukee siihen liittyvää tutkimusta sekä tukee Venäjältä ja Itä-Euroopasta Suomeen muuttaneiden kieltä ja kulttuuria. Instituutti mm. ylläpitää kirjastoa ja tietopalvelua.

Suomen Unesco-toimikunta on asiantuntijaelin, jonka tehtävät liittyvät mm. Unescon ohjelmien toimeenpanoon sekä Unescon päämääristä ja toiminnasta tiedottamiseen.

2 Valtioneuvoston linjaukset

2.1 Keskushallintohanke

Valtion keskushallinnon uudistamista koskevassa hankkeessa on korostettu ministeriöiden työskentelyn ja hallinnonalan sisäisen toiminnan tehostamista. Tarkoituksena on kehittää keskushallinnon rakennetta ja työnjakoa niin, että strateginen päätöksenteko ja operatiivinen päätöksenteko pidetään selkeästi erillään. Näin ollen ministeriöt olisivat kooltaan verrattain pieniä ja strategisiin poliittisiin valmistelutehtäviin keskittyviä yksiköitä. Vastaavasti toimeenpanotehtävät tulisi sijoittaa ministeriötä alemmalle tasolle.

Ministeriöiden ja virastojen työnjaon selkeyttäminen edellyttää keskushallintohankkeen mukaan toimeenpanotehtävien siirtämistä ministeriötä alemmalle tasolle - joko alue- ja paikallishallintoon tai keskushallinnon virastoyksiköille. Keskushallintohankkeessa korostetaan, että jokaisella ministeriöllä tulee olla alaisuudessaan sellainen toimintojen valikoima, että se mahdollistaa operatiiviseksi muuttuneiden tehtävien siirtämisen virastoportaaseen. Virastot vastaisivat toimeenpanotehtävistä itsenäisesti päätöksentekotoimivaltansa puitteissa.¹

Aluenäkökulma korostuu vahvasti keskushallinnon rakenteen kehittämistä koskevissa suosituksissa. Lähtökohtana on, että ministeriöistä ja muusta keskushallinnosta siirretään alue- ja paikallistasolle kaikki ne tehtävät, joiden osalta se on mahdollista. Toimeenpanotehtävien siirtämistä alue- ja paikallishallintoon pidetään siten ensisijaisena vaihtoehtona suhteessa keskushallinnon virastoihin. Periaatteissa nostetaan erikseen esiin mahdollisuus antaa aluehallintoviranomaiselle rajattuja tehtäväkokonaisuuksia valtakunnallisena vastuuyksikkönä.

Mikäli toimeenpanotehtävien siirto alue- tai paikallistasolle ei jostain syystä ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, tulee kysymykseen siirto keskushallinnon virastoyksiköille. Lähtökohtana on siirto olemassa olevalle virastolle, mutta keskushallintohankkeen periaatteiden mukaan myös uuden viraston perustaminen voi tarvittaessa tulla kysymykseen. Ministeriöiden tulee huolehtia siitä, etteivät organisatoriset tai hallinnolliset seikat ole esteenä operatiivisten tehtävien siirrolle.

¹ Tämä uusi linjaus on osittain ristiriidassa valtioneuvoston vuonna 1992 antamassa ohjelmapäätöksessä asetetun yksiportaisen keskushallinnon tavoitteen kanssa.

2.2 Toimintojen alueellistaminen

Lainsäädäntö

Valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta 16.5.2002 annetun lain (362/2002) tavoitteena on valtion keskushallinnon yksikköjen ja valtakunnallisten tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoittamista koskevan toimivallan järjestäminen siten, että sijoittamispäätökset 1) turvaavat valtion tehtävien tuloksellisen hoitamisen, 2) edistävät maan tasapainoista alueellista kehitystä, tukevat työllisyyttä maan eri osissa ja turvaavat työvoiman saantia valtion tehtäviin sekä 3) perustuvat kaikkia hallinnonaloja koskevaan yhtenäiseen käytäntöön ja kansanvaltaiseen päätöksentekoon. Toimivalta valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamisessa kuuluu asianomaiselle ministeriölle. Laki tuli voimaan 1.6.2002 lukien.

Valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annetun valtioneuvoston asetuksen (567/2002) mukaan asianomaisen ministeriön on aina selvitettävä valtion keskushallinnon yksikköjen ja valtakunnallisten tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoittamismahdollisuudet pääkaupunkiseudun sijasta maan muihin osiin, erityisesti aluekeskuksiin, kun 1) perustetaan uusi yksikkö tai toiminto, 2) laajennetaan olemassa olevaa toimintaa olennaisesti tai 3) organisoidaan olemassa olevaa toimintaa merkittävästi uudelleen.

Asetuksessa on säännökset myös alueellistamisen koordinaatioryhmästä ja sen tehtävistä sekä sijoittamisasioiden valmistelusta ja käsittelystä. Kaikki valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamisasiat tulee saattaa alueellistamisen koordinaatioryhmän käsiteltäväksi. Kiistanalaisissa tapauksissa koordinaatioryhmä voi suositella sijoittamisasian siirtämistä valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi. Asetus tuli voimaan 1.8.2002 lukien.

Valtioneuvoston periaatepäätös

Valtioneuvosto hyväksyi 8.11.2001 periaatepäätöksen valtion toimintojen sijoittamisen strategiasta. Strategiapäätöksessä todetaan, että toimintojen alueellisella sijoittamisella tuetaan aluekehityksen tavoitteita ja niiden pohjalta tehtyjä hallituksen päätöksiä. Näistä päätöksistä ensisijaisia ovat aluepoliittinen tavoiteohjelma, aluekeskusohjelma, osaamiskeskusohjelma ja muut kaupunkipoliittiset toimet. Valtio tukee erityisesti aluekeskusten kehittämistä ja pääkaupunkiseudun kasvupaineiden purkua alueellistamalla hallintoaan erityisesti aluekeskuksiin.

Organisaation toiminnan kannalta alueellinen uudelleen sijoittaminen voidaan toteuttaa ainakin seuraavilla toisistaan poikkeavilla tavoilla: 1) sijoitetaan tai siirretään kokonaisia toiminnallisia yksiköitä, 2) sijoitetaan tai siirretään tehtäväkokonaisuuksia, 3) siirretään toiminnan painopistettä vaihteittain alueelta toiselle tai 4) muutetaan keskushallinnon ja alueellisten yksiköiden välistä työnjakoa.

Periaatepäätöksen mukaan alueellistettavia toimintoja voivat periaatteessa olla kaikki yksiköt ja toiminnot. Esimerkkeinä mainitaan 1) hallinnon tukitehtävät; 2) hallinnollisten päätösten, kuten lupa- ja valvonta-asioiden valmistelu; 3) tilastointi-, informaatio-, tutkimus-, selvitys- ja arviointitehtävät sekä muut atk-intensiiviset tehtävät; sekä 4) alue- ja paikallistaloudelle soveltuvat muut lähinnä operatiiviset tehtävät.

Valtioneuvoston kanslia asetti 26.6.2002 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää valtion keskushallinnon tukitehtävien alueellistamismahdollisuuksia. Työryhmän loppuraportin 31.3.2003 mukaan alueellistaviksi valtion keskushallinnon tukitehtäviksi sopivat palveluprosessit, joissa voidaan hyödyntää nykyaikaisia tietojärjestelmiä. Työryhmän näkemyksen mukaan alueellistamismahdollisuuksia on henkilöstöhallinnossa, taloushallinnossa, arkistoinnis-

sa ja tietovarantojen hoidossa, tietoteknisissä palveluissa, kielipalveluissa sekä neuvonta- ja puhelinpalveluissa. Valtion keskushallinnon tukitehtävien uudelleen järjestämiseksi ja yhteen kokoamiseksi työryhmä ehdottaa palvelukeskumallin käyttöönottoa. Raportissa esitetään seuraavat vaihtoehdot: 1) Ministeriöiden yhteinen palvelukeskus, 2) Hallinnonalan yhteinen palvelukeskus, 3) Hallinnonalan toimialojen tai yksikköjen omat palvelukeskukset ja 4) Alueyksiköiden palvelukeskukset. Jatkotoimenpiteitä varten raportissa ehdotetaan poikkihallinnollisten työryhmien asettamista tukitehtävittäin.

Hallituksen kannanotto

Pääministeri Paavo Lipposen II hallitus hyväksyi iltakoulussaan 5.2.2003 kannanoton valtion keskushallinnon yksikköjen ja toimintojen alueellistamisen jatkamisesta. Kannanotossa todetaan, että alueellistamisessa otetaan erityisesti huomioon Eduskunnan toimivaltalakiin liittävä lausuma, jonka mukaan sijoittamispäätöksessä tulee painottaa erityisesti alueellisia näkökohtia ja vaikutuksia. Linjana on edelleen tukea erityisesti aluekeskuksia keskushallinnon yksikköjen ja toimintojen alueellistamisessa.

Alueellistaminen ja keskushallinnon uudistaminen ovat kannanoton mukaan samansuuntaisia toimenpiteitä ja ne liittyvät läheisesti toisiinsa. Kun ministeriöitä kehitetään keskushallinnon uudistamislinjausten mukaisesti, alueellistaminen on otettava aina ensisijaisena vaihtoehtona selvitettäväksi. Hallinnonalan rakenteita voidaan keventää myös siirtämällä toimintoja virastoista ja laitoksista alue- ja paikallisorganisaatioon. Lisäksi ministeriöiden ja niiden alaisen virastojen ja laitosten alue- ja paikallisorganisaatioiden kehittämisessä ja uudelleen järjestelyissä tulee ottaa huomioon alueelliset vaikutukset.

Kannanotossa korostetaan valtion vakinaisen henkilöstön aseman ja etujen turvaamista yksikköjä ja toimintoja alueellistettaessa. Loppuyhteenvetona todetaan, että yksityiskohtaisella strategialla ja sen määrätietoisella, laaja-alaisella henkilöstön ja eri toimijoiden kanssa yhteistoiminnassa tapahtuvalla toimeenpanolla, tarvittavalla pilotoinnilla, riittävän pitkällä siirtymäaajoilla, avoimuudella ja jatkuvalla tiedottamisella, henkilöstön etujen huomioon ottamisella sekä rahoituksen turvaamisella sijoittumisen kertaluonteisten kustannusten kattamiseksi mahdollistetaan runsaiden olemassa olevien alueellistamismahdollisuuksien toteutuminen.

2.3 Uusi hallitusohjelma

Myös pääministeri Anneli Jäätteenmäen hallitusohjelma 2003 sisältää linjauksia valtionhallinnon kehittämisestä. Hallitusohjelman mukaan julkisen hallinnon ja palvelujen saatavuutta, laatua, tuottavuutta ja tehokkuutta lisätään.

Valtion keskushallinnon uudistamista ja sen roolin selkeyttämistä jatketaan. Ministeriöitä kehitetään niin, että ne keskittyvät hallituksen ja eduskunnan päätösten valmisteluun, strategiseen johtamiseen sekä EU-asioiden hoitoon ja kansainväliseen yhteistyöhön. Hallitus jatkaa valtion keskushallinnon yksikköjen ja toimintojen alueellistamista.

Edelleen hallitusohjelmassa todetaan, että ministeriöiden yhteistyötä lisätään ja hallituksen linjaavaa ja yhteen sovittavaa otetta vahvistetaan. Ydintoiminnan tehostamiseksi ja hallinnon rakenteiden keventämiseksi tukipalveluiden hoitoa keskitetään siihen erikoistuneille yksiköille. Tukitehtävien alueellistamiseksi käynnistetään tarvittavia pilotteja.

Hallitusohjelmassa korostetaan valtion keskushallinnon uusien, laajenevien sekä uudistettavien toimintojen ja yksiköiden sijoittamista ensisijaisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolelle valtioneuvoston periaatepäätöksen (8.11.2001) pohjalta. Tästä laaditaan pitkäjänteinen ohjel-

ma, joka turvaa nykyisen henkilöstön aseman sekä uuden pätevän henkilöstön saamisen valtion palvelukseen.

Lisäksi tehtäviä keskushallinnosta alueellistetaan ja delegoidaan olemassa olevaan alue- ja paikallishallintoon. Aluehallinnon toimintaa ja kansanvaltaista ohjaamista tehostetaan.

Myös toimenpiteitä hallinnon verkkopalvelujen ja sähköisen asioinnin lisäämiseksi vauhditetaan hallituksen tietoyhteiskuntaa koskevan politiikkaohjelman mukaisesti.

3 Yleislinjaukset hallinnonalalla

3.1 Opetusministeriön erityispiirteet

Keskushallinnon rakenteen kehittämistä koskevien suositusten toimeenpano edellyttää, että kussakin ministeriössä selvitetään operatiivisten tehtävien siirtomahdollisuudet joko alue- tai paikallistasolle tai keskushallinnon virastoon. Lisäksi alueellistamista koskevat valtioneuvoston linjaukset edellyttävät, että ministeriöiden tulee jatkuvasti arvioida hallinnonalansa toimintojen alueellistamisen tarvetta ja mahdollisuuksia.

Opetusministeriön hallinnonalan erityispiirteenä on paikallisen opetus- ja kulttuuritoimen korostunut merkitys. Paikallistasolla kuntien ja kuntayhtymien vastuulla on suuri määrä erilaisia koulutus- ja kulttuuripalveluja. Lisäksi rekisteröidyt (yksityiset) yhteisöt ja säätiöt voivat toimia paikallisina koulutuksen järjestäjinä. Myös valtionosuutta ja -avustusta saavat museot, teatterit ja orkesterit tuottavat kulttuuripalveluja alue- ja paikallistasolla. Valtio osallistuu valtionosuusjärjestelmän puitteissa toiminnan rahoittamiseen, mutta päätöksenteko on suurelta osin delegoitu paikallistasolle. Opetusministeriön ohjausvälineinä ovat lähinnä normi- ja resurssiohjaus.

Erityisesti kulttuuri-, liikunta- ja nuorisosektoreille on tyypillistä laaja-alainen ja monipuolinen kansalaisjärjestötoiminta. Opetusministeriön tavoitteena on varmistaa edellytykset mahdollisimman elinvoimaiselle ja itsenäiselle kansalaistoiminnalle. Opetusministeriön ohjaukskeinoina korostuvat tällöin informaatio- ja resurssiohjaus. Kansalaistoiminnan edellytysten turvaaminen, muun muassa rahoitusperustan vahvistaminen ja toiminnan esteiden poistaminen, edellyttää toimialan ja järjestökentän hyvää tuntemusta keskushallinnossa.

Opetusministeriön toimialan aluehallinnon rakenne on monimuotoinen. Lääninhallitusten sivistysosastot käsittelevät koulutusta, kulttuuria, liikuntaa ja nuorisotoimea sekä EU-rakennerahastotoimintaa ja aluekehittämistä koskevat asiat valtion aluehallinnossa. Alueellisen taide-elämän edistämistä varten kussakin läänissä on lisäksi yksi tai useampi alueellinen taide-toimikunta. Valtion aluehallinto kattaa kuitenkin vain osan alueellista toimintaa. Opetusministeriö rahoittaa myös alueellisia kulttuuri- ja taidelaitoksia sekä liikunta- ja nuorisokeskuksia. Lisäksi maakuntien liitot hoitavat alueellisia suunnittelu- ja kehittämistehtäviä.

Korkeakoululaitoksen rakenne on alueellisesti hajautettu. Maamme 20 yliopistoa toimivat 11 paikkakunnalla. Tämän lisäksi yliopistot ovat laajentaneet toimintaansa niin, että esimerkiksi tutkintoon johtavaa koulutusta annetaan 23 paikkakunnalla. Suomessa kaikki yliopistot ovat valtion yliopistoja. Lisäksi opetusministeriön hallinnonalalla toimii 29 ammatikorkeakoulua, ja ne antavat tutkintoon johtavaa koulutusta yli 80 paikkakunnalla. Ammat-

tikorkeakoulujen verkosto ulottuu kaikkiin maakuntiin. Ammattikorkeakoulut ovat kunnallisia tai yksityisiä.

Koulutusta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus 1990-luvun lopussa on osaltaan merkittävästi edistänyt tosiasiallista alueellistamiskehitystä. Paikallisen koulutuspoliittisen päätöksenteon merkitystä korostettiin siirtämällä toimivaltaa kunnille ja muille koulutuksen järjestäjille. Koulutuksen organisoinnista ja sisällöstä päättävät pitkälti koulutuksen järjestäjät itse, joiden toimintaa ohjataan muun muassa lainsäädännössä asetettujen tavoitteiden ja valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden kautta.

Uusi valtionavustuslaki lisäsi mahdollisuuksia delegoida harkinnanvaraisia valtionavustuksia koskevia tehtäviä yksityisille yhteisöille. Opetusministeriössä tehtäviä on delegoitu eräille järjestöille, säätiöille ja muille yhteisöille. Ennen valtionavustuslain voimaantuloa mahdollistettiin erillisellä lainsäädännöllä päätösvallan siirtäminen Suomen elokuvasäätiölle. Myös taiteen keskustoimikunnan yhteyteen on siirretty useita tehtäväkokonaisuuksia.

Tietotekniikan kehittyminen avaa uusia mahdollisuuksia toimintojen uudelleen järjestelyyn. Ministeriö tulee siirtymään seuraavan kymmenen vuoden aikana sähköiseen hallintoon, jossa tiedonvaihto ja asiointi ministeriön hallinnonalalla tapahtuu pääsääntöisesti sähköisesti. Tähän tavoitteeseen pyritään myös kanssakäymisessä muiden valtionhallinnon virastojen ja laitosten kanssa. Ministeriössä käytetään tietoverkkoa ja sen palveluja ensisijaisena välineenä tiedonvälityksessä, tiedonvaihdossa ja asioinnissa sekä luovutaan rinnakkaisesta sähköisestä ja paperien avulla tapahtuvasta käsittelystä.

Opetusministeriön hallinnonalan erityispiirteet vaikuttavat ministeriön tehtävien delegointi- ja alueellistamismahdollisuuksien arviointiin. Opetusministeriön tavoitteena on alueellisesti hajautetun, maan eri osat kattavan koulutus-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluverkon turvaaminen. Alueellisen tasa-arvon periaatteen toteuttamista jatketaan opetusministeriön aluekehittämisstrategian linjausten mukaisesti. Toimintojen ja virastojen työnjako ja alueellinen sijoittaminen on ensisijaisesti tarkoituksenmukaisuuskysymys, jossa tulee analysoida mm. toiminnan tavoite, tehtävien luonne ja asiakasnäkökulma.

3.2 Ministeriön strateginen päätöksenteko

Opetusministeriön toiminta-ajatus

Opetusministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö edistää sivistystä, luo edellytyksiä osaamiselle, elinikäiselle oppimiselle ja luovuudelle sekä kansalaisten osallistumiselle ja hyvinvoinnille.

Opetusministeriön strategia 2015

1. Opetusministeriö vastaa toimialansa lainvalmistelun ja muun valtioneuvostotason poliittisen päätöksenteon valmistelusta sekä hallinnonalan ohjaustehtävistä.

- Lainsäädännöllä luodaan yleiset toimintaedellytykset opetusministeriön toimialalle. Tavoitteena on lainvalmistelun sitominen tiiviimmin koulutus- ja kulttuuripolitiikan pitkän

aikavälin linjauksiin, mm. strategiseen suunnitteluun, hallitusohjelmaan ja strategia-asiakirjaan sekä toimialan kehittämissuunnitelmiin. Lainsäädännön laatu turvataan.

- Opetusministeriö huolehtii toimialansa valtioneuvostotason poliittisen päätöksenteon valmistelusta. Strategisen päätöksenteon ja operatiivisen päätöksenteon rajaa selkeytetään kehittämällä toimialan keskus- ja aluehallinnon rakennetta ja työnjakoa.
- Ministeriön keskeisiä ohjauksen muotoja ovat säädösohjauksen lisäksi resurssiohjaus, tulosohjaus ja informaatio-ohjaus. Ministeriön strategisen ja ohjauksellisen tehtävän korostaminen edellyttää kokonaisvaltaista tarkastelua siitä, millaisia muutoksia toimialan lainsäädäntöön, toimivaltasuhteisiin ja ohjauksen välineisiin mahdollisesti tarvitaan.
- Budjetti ja rahoitusjärjestelmät ovat resurssiohjauksen keskeisiä muotoja. Ministeriössä keskitytään strategisia linjauksia edellyttävien ja yhteiskunnallisesti merkittävien rahoituspäätösten tekemiseen. Ministeriössä voidaan pitää myös valtakunnallista ja ohjauksellista merkitystä omaavia avustuksia koskeva päätöksenteko.
- Tulosohjauksen merkitys on kasvanut. Hallinnonalan virastojen ja laitosten tulosohjausta terävöitetään parantamalla tavoitteiden asettamista sekä tehostamalla seuranta- ja arviointia. Tulosohjausta tukevan tieto- ja tilastotuotannon sekä tietojärjestelmien suunnitteluun ja kehittämiseen panostetaan.
- Informaatio-ohjauksen tarve on kasvanut säädösohjauksen, resurssiohjauksen ja tulosohjauksen mahdollistaessa väljemmät puitteet toimialan toimijoille päättää itse toimintatavoista ja keinoista asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteena on selkeyttää ministeriön ja sen hallinnonalan virastojen roolia informaatio-ohjauksessa.

2. Ministeriön keskeisiin tehtäviin kuuluu toimialan kehittäminen sekä yhteistyö kotimaisten ja ulkomaisten toimijoiden kanssa.

- Toimialan kehittäminen edellyttää, että ministeriöllä on alaisuudessaan monipuolinen toimintojen valikoima ja rakenne. Ministeriön vastuulla on antaa linjaukset ja luoda taloudelliset edellytykset koko toimialan kehittämiseksi. Ministeriöllä tulee olla riittävästi kehittämismäärärahoja, joilla voidaan edistää tärkeitä valtakunnallisia tai muuten merkittäviä kehittämishankkeita. Varsinainen kehittämistoiminta tapahtuu yleensä alaisessa hallinnossa - virastoissa ja laitoksissa, alue- ja paikallishallinnossa sekä järjestötoiminnassa.
- Kotimaisia yhteistyökumppaneita ovat erityisesti eduskunta, muut ministeriöt, toimialan virastot ja laitokset, toimialan aluehallinto, paikallinen opetus-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimi sekä kansalaisjärjestökenttä. Tavoitteena on tiivistää poikkialueellista yhteistyötä, edistää vuorovaikutusta hallinnonalan toimijoiden kesken, lisätä hallinnon avoimuutta sekä vahvistaa osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.
- Kansainvälisessä toiminnassa tavoitteena on tehostaa kansainvälistä vaikuttamista erityisesti toimialan EU-yhteistyössä, monenkeskisessä yhteistyössä sekä pohjoismaisessa ja lähialueyhteistyössä.

3.3 Strategista päätöksentekoa tukevat tehtävät

- Strategista päätöksentekoa tukevien tehtävien tarkoituksena on vahvistaa asiantuntijuutta sekä avustaa opetusministeriön johtoa strategian ja yhteisten toimintaperiaatteiden luomisessa ja toteuttamisessa, toimialan ohjauksessa ja kehittämisessä sekä resurssien hallinnan linjausten ja erityisstrategioiden suunnittelussa ja toteuttamisessa.
- Strategista päätöksentekoa tukevia tehtäviä ovat muun muassa toiminnan ja talouden suunnittelu, toiminnan kehittäminen, johdon asiantuntijatuki, viestintä, talouden hallinta, tietotuotannon periaatteet, henkilöstövoimavarojen hallinta, tieto- ja tietotekninen infrastruktuuri ja kansainvälisen toiminnan linjaukset.
- Strategista päätöksentekoa tukevat tehtävät liittyvät kiinteästi ministeriön toimintaan ja johtamiseen, joten ne on säilytettävä ministeriön yhteydessä. Ministeriössä tulee varmistaa toimintatapojen yhtenäisyys mm. hallinnollisissa periaatteissa, järjestelmäratkaisuisissa ja käytännöissä sekä erityisosaaminen ja sen kehittäminen.
- Opetusministeriön vastuuta toimialan tietotuotannon suunnittelussa, organisoinnissa, kehittämisessä ja hyödyntämisessä korostetaan. Opetusministeriön roolina on luoda toiminnan linjaukset, varmistaa riittävät toimintaedellytykset (ml. resurssit) sekä huolehtia tietotuotannon hyödyntämisestä. Alaisen hallinnon roolina on erityisesti tiedonkeruu ja analysointi mm. tilastojen ja seurannan avulla sekä tutkimus- ja selvitystehtävät. Tavoitteena on vähentää tietotuotannon päällekkäisyyttä edistämällä verkostoyhteistyötä, jossa toimivilla tietotuotannon asiantuntijoilla on selkeä tehtäväalueensa sekä sen edellyttämä vahva erityisosaaminen.
- Strategista päätöksentekoa tukevat tehtävät edellyttävät strategisen tietojohdamisen periaatteen omaksumista. Strategiseen tietojohdamiseen kuuluu mm. strateginen suunnittelu, tietämyksenhallinta, tilanne- ja kehitysarvioiden laatiminen, asiantuntija- ja sidosryhmäverkostojen luominen sekä tilasto- ja tutkimustiedon ja asiantuntijatiedon hankkiminen ja hyödyntäminen. Keskeisellä sijalla on toimialaa koskevan asiantunte muksen ja erityisosaamisen sekä strategisen näkemyksellisyyden (tulevaisuuden ennakointi) kehittäminen.
- Strategista päätöksentekoa tukevien tehtävien organisointia, työnjakoa ja yhteistyötä ministeriön sisällä tulee tarkastella. On tärkeää varmistaa, että ministeriön johtamista, hallinnonalan ohjausta ja toiminnan kehittämistä tukeviin tehtäviin on riittävät voimavarat ja ettei ministeriön eri yksiköissä tehdä päällekkäistä työtä. Toiminnan koordinointi ja yhteensovittaminen edellyttää selkeää työnjakoa ja yhteistyön organisointia (yhteistyöryhmät ja verkostot, vastuu- ja yhteyshenkilöt).
- Strategista päätöksentekoa tukevien tehtävien resursointi on turvattava. Ministeriössä tulee olla riittävät henkilöstövoimavarat strategiseen suunnitteluun, lainvalmisteluun, taloussuunnitteluun, toimialan ohjaus- ja kehittämistehtäviin sekä tarvittavat verkkopalvelut ja tietojärjestelmät sekä tietotekniikka-, tieto- ja tukipalvelut näiden toimintojen tueksi.

3.4 Hallintopalvelut

- Ministeriön hallinnonalan virastojen omaa kykyä tuottaa hallintopalveluja tulee pyrkiä vahvistamaan. Selvitettäviä kohteita ovat muun muassa ministeriön hallinnonalan virastoille tuottamat tietohallinnon ja talouden tukipalvelut (mm. maksupisteiden tilivirastotehtävät).
- Ministeriön sisäisiä palvelutehtäviä ovat mm. ministeriön osastoille tuotetut talouspalvelut, henkilöstöpalvelut, tietotekniset palvelut, informaatiopalvelut, kansainväliset palvelut (käännöspalvelut, matkahallinto), kiinteistöpalvelut ja virastopalvelut. Ministeriön osastot käyttävät pääasiassa ministeriössä tuotettuja hallintopalveluja. Osastot ja yksiköt hankkivat myös joitakin ostopalveluja mm. käännöspalveluja ja matkapalveluja.
- Ministeriön sisäisten hallintopalvelujen osalta tulee selvittää, voidaanko palveluja keskittämällä tai ulkoistamalla lisätä laatua, luotettavuutta, tehokkuutta ja taloudellisuutta. Keskittämis- ja ulkoistamisvaihtoehtojen valintakriteereinä ovat hallintopalvelun strateginen merkitys ministeriön toiminnalle, yhtenäisyyden tarve hallinnollisissa periaatteissa, järjestelmäratkaisuissa ja käytännöissä sekä palvelujen toimivuus ja kustannustehokkuus. Keskittämisen tai ulkoistamisen tulee tuoda selviä kokonaissäästöjä ja muita etuja verrattuna nykyiseen toimintaan. Myös osaavan työvoiman saanti on otettava huomioon.
- Ulkoistaminen ei saa kuitenkaan vähentää ministeriön kokonaisvastuuta hallintopalveluista (mm. tilaajaosaaminen). Ministeriön tilaajarooli ja -osaaminen tulee varmistaa toimintoja ulkoistettaessa. Syksyllä 2003 valmistuvassa ministeriön hankintastrategiassa tullaan esittämään ministeriössä ja sen hallinnonalalla noudatettavat hankintamenettelytavat ja yhteistyökysymykset.
- Ministeriön sisäisten hallintopalvelujen keskittämis- ja ulkoistamismahdollisuuksia arvioidaan säännöllisesti. Vaihtoehtoisia palvelun tuottajia ovat ministeriön tai sen hallinnonalan palvelukeskus, valtioneuvoston tai muu keskushallinnon palvelukeskus sekä yritykset. Hallintopalvelujen keskittäminen tai ulkoistaminen edellyttää palvelukohtaista analyysia, tilaajaroolin omaksumista ja kilpailuttamisperiaatteiden noudattamista.

3.5 Toimeenpanotehtävät

- Opetusministeriöstä on viime vuosina siirretty runsaasti toimeenpanotehtäviä, muun muassa EU-rakennerahastohankkeita ja harkinnanvaraisia valtionavustuksia koskevaa päätöksentekoa, alaisille virastoille ja laitoksille, asiantuntijaelimille ja yksityisille yhteisöille. Valtionavustuslaki lisäsi edelleen delegointimahdollisuuksia yksityisille yhteisöille. Ministeriössä on kuitenkin edelleen toimeenpanotehtäviä, joita voidaan harkita siirrettäväksi virastoportaan – keskushallinnon yksiköille tai alue- ja paikallishallintoon – tai yksityisille yhteisöille.
- Mahdollisesti siirrettävien tehtäväryhmien osalta tulee ensin tarkastella sitä, onko hallinnollinen päätöksenteko ylipäättään tarpeellista tai voidaanko sitä vähentää. Esimerkiksi hallinnossa käsiteltäviä lupa- ja valvonta-asioita on mahdollista vähentää tai niistä kokonaan luopua, mikäli hallinnollinen lupa- tai valvontamenettely

ei ole enää tarkoituksenmukaista tai tavoiteltu vaikutus voidaan saavuttaa muulla tavoin (esim. lainsäädäntöä muuttamalla).

- Arvioitaessa toimeenpanotehtävien siirtomahdollisuuksia tulee tarkastella tehtävien strategista merkitystä ministeriön ydintoiminnoille, ministeriötason hallinnollis-taloudellisen ohjauksen tarvetta sekä päätöksenteon tehokkuutta ja vaikuttavuutta.
- Huomiota on kiinnitettävä myös siihen, että tehtäviä delegoitaessa varmistetaan päätöksenteon tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus, menettelytapojen yhtenäisyys sekä toimialan asiantuntemus.
- Kun tehtäviä siirretään opetusministeriöstä keskusvirastoille, aluehallintoon tai yksityisille yhteisöille, tulee myös esittää suunnitelma siitä, miten tämä toteutetaan henkilöstö- ja muiden resurssien osalta. Samoin tulee huolehtia siitä, että tehtävien hoidon laatu turvataan.
- Tavoitteena on, että keskushallinnossa hoidettavia tehtäviä siirretään aluehallintoon, mikäli tämä on mahdollista. Erityisesti lääninhallituksiin tehtäviä voidaan delegoida laajemminkin edellyttäen, että tarvittavista lisäresursseista huolehditaan tehtävien siirron yhteydessä. Lisäksi lääninhallitus voi toimia myös rajatun tehtäväkokonaisuuden valtakunnallisena vastuuyksikkönä.

3.5.1 Yksittäisiä kansalaisia koskevat päätökset

- Yksittäisiä kansalaisia koskevasta ministeriötason päätöksenteosta tulee pääosin luopua. Kysymys on pääasiassa ei-strategisesta päätöksenteosta, jossa ministeriötason ohjaustarve voidaan toteuttaa lainsäädännön tai talousarvion puitteissa.

3.5.2 Ei-strategiset harkinnanvaraiset valtionavustusasiat

- Yksityisten yhteisöjen harkinnanvaraisia valtionavustuksia koskevaa ministeriötason päätöksentekoa tulee vähentää siltä osin, kuin kyse ei ole toimialan ohjauksen kannalta strategisesti merkittävistä avustuksista. Ei-strategisia avustuksia ovat esimerkiksi toistuvat rutiinipäätökset sekä yhteiskunnalliselta tai taloudelliselta merkitykseltään vähäiset avustuspäätökset.

3.5.3 Lupa- ja valvonta-asiat

- Lupa- ja valvonta-asioiden valmistelua tulee pyrkiä rationalisoimaan. Lupa- ja valvonta-asioita koskevaa sääntelyä voidaan purkaa tai siirtää päätöksentekoa keskus- tai aluehallintoon.

3.5.4 EU-rakennerahastotehtävät

- EU-rakennerahastohankkeita koskeva yksittäinen päätöksenteko tulee pyrkiä kokonaisuudessaan delegoimaan seuraavan rakennerahasto-ohjelmakauden alkaessa. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa yhteisöaloitteet ja tavoite 3 -ohjelma. Opetusministeriö vastuulla säilyä toimialan EU-rakennerahastopolitiikka sekä toimeenpanon koordinointi.

3.5.5 Ohjelmien toteuttaminen

- Ministeriön strategiaan linjauksiin perustuvien ohjelmien toteuttaminen tulee pyrkiä vastuuttamaan entistä enemmän alaisille virastoille, asiantuntijaelimille ja järjestökentälle. Opetusministeriön roolina on toimintapolitiikan valmistelu ja rahoitusedellytyksistä huolehtiminen, jolloin ohjelmien toimeenpano voidaan pääosin siirtää alaiselle hallinnolle. Opetusministeriölle voidaan kuitenkin jättää strategista merkitystä omaavien ohjelmien toimeenpanoa.

3.5.6 Rakennus- ja kiinteistöasiat

- Opetus- ja kulttuuritoimen rakennus- ja kiinteistöasioiden hoidon tarkoituksenmukainen organisointi tulee selvittää. Tavoitteena on ministeriön strategisen ohjausroolin vahvistaminen, yksittäisiä rakentamishankkeita koskevan päätöksenteon rationalisointi sekä keskus- ja aluehallinnon työnjaon selkeyttäminen. Opetusministeriö vastaa jatkossa toimialan rakennus- ja kiinteistöpolitiikasta sekä strategisesti merkittävästä päätöksenteosta; muilta osin rakentamishankkeiden toimeenpano-, tuki- ja kehittämistehtäviä voidaan siirtää alaiseen hallintoon.

3.5.7. Valtionosuusviranomaistehtävät

- Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmän operatiiviset tehtävät tulee siirtää pois ministeriöstä. Tarkastelun kohteena ovat valtionosuuksien päätösprosessi, maksatus ja perintä. Operatiivista päätöksentekoa ovat esimerkiksi maksuliikenteeseen, maksatukseen ja perintään liittyvät tehtävät sekä järjestäjä- ja ylläpitäjäkohtaiset valtionosuuspäätökset. Opetusministeriö vastaa jatkossa valtionosuusjärjestelmän kehittämisestä sekä strategisesti merkittävästä, suoritteita ja yksikköhintoja koskevasta päätöksenteosta.

3.5.8 Pysyvien asiantuntijaelinten asema

- Ministeriön yhteydessä toimivien eräiden pysyvien asiantuntijaelinten asema ja niiden hallintopalveluiden tarkoituksenmukainen organisointi tulee selvittää. Esimerkiksi sihteeristö- ja toimistopalvelut voidaan ulkoistaa joko ministeriön alaiselle virastolle tai yksityiselle yhteisölle edellyttäen, ettei synny jääviysongelmia ja että asiantuntemus voidaan varmistaa.

3.6 Toimintojen alueellistaminen

- Toimintojen alueellistamismahdollisuudet selvitetään aina merkittävien työnjaon muutosten, tehtävien siirtojen ja organisaatiouudistusten yhteydessä. Alueellistamisen tavoitteena tulee olla toiminnan kehittäminen; ministeriön ja sen hallinnonalan virastojen toimintojen alueellistaminen ei ole itsetarkoitus. Toimintojen alueellistamisen tavoitteet ja vaikutukset on tarkoin analysoitava.
- Opetusministeriön hallinnonalalla alueellistamista toteutetaan myös delegoimalla tehtäviä aluehallintoon. Aluehallinnon roolia vahvistetaan hallituksen linjausten mukaisesti siirtämällä tehtäviä keskushallinnosta olemassa olevaan aluehallintoon. Sivistysasioiden koko-

naisuus aluehallinnossa säilytetään. Opetusministeriön aluehallinnon laajempi kehittäminen ja tehtävien siirtäminen aluetasolle edellyttää lisämäärärahojen osoittamista alueorganisaatioille.

- Erityisesti tietointensiivisten tehtävien siirto alueille on mahdollista. Hallinnonalan tietotuotanto- ja laskentatehtävien alueellistaminen on mahdollista. Sähköisesti toteutettavia tilivirastotehtäviä (lähinnä maksuliike, kirjanpito ja palkanlaskenta) olisi mahdollista hoitaa sijaintipaikasta riippumatta sitten, kun hankintatoimen prosessit on automatisoitu ja kun kaikki laskut saadaan verkkolaskuina.
- Hallinnonalan virastojen yhteisiä tukipalvelupisteitä voidaan tarvittaessa sijoittaa alueille (palvelukeskusmalli) ottaen huomioon eläköitymisen ja rekrytointikilpailun haasteet.
- Hallinnonalan virastojen toimintojen alueellistamisen periaatteina ovat vapaaehtoisuus, toiminnan laadun turvaaminen, toiminnan kehittäminen, asiantuntijuuden kehittäminen, henkilöstön mahdollisuudet tehtävä- ja työjärjestelyihin sekä vakinaisen henkilöstön aseman turvaaminen.

4 Johtopäätökset ja ehdotukset

4.1 Koulutus ja tiede

Opetusministeriön, opetushallituksen ja lääninhallitusten työnjako

- Opetusministeriön ja opetushallituksen työnjakoa kehitetään niin, että opetusministeriön roolia strategisena päätöksentekijänä vahvistetaan ja opetusministeriön operatiivisia tehtäviä siirretään opetushallitukseen.
- Opetushallituksen roolia toimialansa kehittämiskeskuksena korostetaan. Lisäksi huolehditaan opetushallitukseen siirrettävien hallintotehtävien tarkoituksenmukaisesta organisoinnista. Samalla selvitetään opetushallituksen toimialan laajentamista mm. korkeakoulusektorin palvelutehtävissä.
- Asetetaan yhteistyöryhmä, joka ottaen huomioon keskushallintohankkeen ja toimintojen alueellistamisen linjaukset mm.
 - tekee ehdotukset opetusministeriön hoitamien operatiivisten tehtävien järjestämisestä,
 - selvittää tehtävien järjestämisen vaikutukset opetushallituksen organisaatioon sekä opetushallituksen ja lääninhallitusten työnjakoon, sekä
 - valmistelee tarvittavat muutokset säädöksiin, henkilöstö- ja muihin resursseihin sekä yhteistyöjärjestelyihin.
- Työnjaon kehittämistä ja tehtävien tarkoituksenmukaista järjestämistä tulee selvittää ainakin seuraavissa kysymyksissä ja asiakokonaisuuksissa:
 - Yksittäisiä kansalaisia koskeva päätöksenteko, mm. opettajien erivapaudet
 - Ei-strategiset harkinnanvaraiset valtionavustusasiat
 - EU-rakennerahastohankkeita koskeva päätöksenteko
 - Toimintaohjelmien toteuttaminen
 - Terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön kehittäminen
 - Valtionosuusjärjestelmän operatiiviset tehtävät
 - Koulutustoimikuntien asema
 - Tietotuotanto

- Samalla tulee tarkastella Ruotsin korkeakouluvirastomallin soveltuvuutta suomalaiseen korkeakouluhallintoon, mm. mahdollisuuksia järjestää uudelleen eräitä korkeakoulusektorin keskusvirasto-organisaation tehtäviä. Tarkastelun kohteena ovat mm. ammattikorkeakouluopintojen ja yliopistokoulutuksen laadun tarkastukseen, tiedotukseen, tilastointiin ja opiskelijanäkökulmaan liittyvät tuki- ja palvelutehtävät.
- Samalla selvitetään opetushallituksen ja kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMO:n työnjaon kehittämistä, muun muassa eräiden päällekkäisten tehtävien tarkoituksenmukaista järjestämistä (esim. EU:n koulutusohjelmat).

Vastuutaho: Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto; talousyksikkö

Aikataulu: 31.3.2004 mennessä

Opetusministeriön ja Suomen Akatemian työnjako

- Opetusministeriön ja Suomen Akatemian työnjaon kehittämisessä korostetaan ministeriön strategista ohjausroolia ja Suomen Akatemian asiantuntija- ja kehittämisroolia. Valtionavustusten myöntämiskriteereitä ja -periaatteita tarkastellaan em. linjausten mukaisesti.
- Virkamiesvalmistelussa selvitetään delegointimahdollisuudet
 - ei-strategiset valtionavustukset, tieteen avustukset
 - toimintaohjelmien toteuttaminen tieteen alalla

Vastuutaho: Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, tiedepolitiikan yksikkö

Aikataulu: 31.10.2003 mennessä

Korkeakoulujen arviointineuvosto

- Opetusministeriön roolina on päättää korkeakoulujen arviointia koskevista strategisista linjauksista. Korkeakoulujen arviointineuvoston itsenäisyyttä korostetaan.
- Asetetaan selvitysmies, joka tekee ehdotukset ottaen huomioon toimintojen alueellistamista koskevat linjaukset
 - korkeakoulujen arviointineuvoston aseman selkeyttämisestä
 - korkeakoulujen arviointineuvoston sihteeristötehtävien tarkoituksenmukaisesta organisoinnista
 - korkeakoulujen arviointineuvoston ja sen sihteeristön sijoitusvaihtoehdoista

Vastuutaho: Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, ammattikorkeakouluyksikkö ja yliopistoyksikkö

Aikataulu: 31.12.2003 mennessä

4.2 Taide, kulttuuri, liikunta ja nuoriso

Taiteen keskustoimikunta

- Taidehallinnon kehittämisen tavoitteena on uudistaa 1960-luvulla luotua asiantuntijajärjestelmää ja selkeyttää työnjakoa. Taidetoimikuntien roolia on tarkoitettu edelleen vahvistaa vuonna 2000 toteutettujen delegointitoimenpiteiden suuntaviivojen mukaisesti.
- Taidetoimikuntalaitosta - taiteen keskustoimikuntaa, valtion taidetoimikuntia ja alueellisia taidetoimikuntia - koskeva kansainvälinen arviointi on käynnissä. Taidehallinnon virasto-organisaation uudistamista koskevat johtopäätökset tehdään kansainvälisen arvioinnin jälkeen. Samalla selvitetään mahdollisuuksia laajentaa taiteen keskustoimikunnan toimialaa kulttuurin toimialalle.
- Taidetoimikuntalaitosta koskevan kansainvälisen arvioinnin jälkeen asetetaan työryhmä valmistelemaan taidehallinnon organisoinnin ja työnjaon kehittämistä. Samalla selvitetään seuraavia erityiskysymyksiä:
 - alueellisten taidetoimikuntien hallintoasioiden siirtäminen opetusministeriöstä Taiteen keskustoimikunnalle
 - yksittäisiä kansalaisia koskeva päätöksenteko; mm. taide- ja kulttuurisektorin eläkkeitä sekä kansainvälisiä matka-apurahoja koskeva päätöksenteko
 - ei-strategiset valtionavustukset
 - toimintaohjelmien toteuttaminen

Vastuutaho: Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto, taide- ja kulttuuriperintöyksikkö

Aikataulu: 31.3.2004 mennessä

Museovirasto

- Museoviraston asemaa kulttuuriperintöalan keskeisenä toimijana vahvistetaan. Sen toiminnassa painottuvat alan yleisten toimintaedellytysten ja tiedonhallinnon sekä tiedonhallintakeskuksen toiminnan kehittäminen.
- Suomen Merimuseon toiminta siirretään uusiin toimitiloihin 2004-2007 suunnitelmakauden loppupuolella ja sen kehittyville toimintoille turvataan riittävät resurssit.
- Kulttuuriympäristön suojelutehtäviä varten luodaan Museovirastolle alueellisten toimipisteiden verkosto edellyttäen, että tähän tarkoitukseen saadaan valtion talousarviossa tarvittavat määrärahalisäykset.

Vastuutaho: Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto, taide- ja kulttuuriperintöyksikkö

Aikataulu: budjettivalmistelun yhteydessä

Liikunta- ja nuorisoasiat

- Selvitetään liikunta- ja nuorisoalan operatiivisten tehtävien siirtomahdollisuudet
 - lääninhallitusten roolin vahvistaminen
 - delegointi yksityisille yhteisöille

Vastuutaho: Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto, liikuntayksikkö
ja nuorisoyksikkö

Aikataulu: 31.12.2003 mennessä

4.3 Kirkollisasiat

- Uusi uskonnonvapauslaki tulee voimaan 1.8.2003 lukien: uskonnollisten yhdyskuntien rekisteröintiasiat siirtyvät Patentti- ja rekisterihallitukselle, rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien kiinteistönomistuksen luvanvaraisuudesta luovutaan.
- 1.1.2004 voimaan tuleva hautaus-toimilaki vahvistaa lääninhallitusten asemaa hautaus-toimen lupa- ja valvontaviranomaisina.
- Yksinkertaistetaan päätöksentekomenettelyä luopumalla alustusmenettelystä evankelis-luterilaisen kirkon hiippakuntajakoa sekä evankelis-luterilaisten ja ortodoksisten seurakuntien hautausmaiden perustamista ja laajentamista koskevissa asioissa.
- Virkamiesvalmistelussa selvitetään mahdollisuudet
 - evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon kirkollisia rakennuksia koskevien päätöksien alistamisesta luopumiseen
 - vihkimisoikeuksia koskevien päätösten delegointiin
 - kaatuneiden muiston vaalimiseen ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen sekä siirtoväen sankarihautojen hoitoon tarkoitettujen valtionavustusten myöntämisen delegointiin

Vastuutaho: Hallintoyksikkö, hallintopalveluryhmä

Aikataulu: 31.12.2003 mennessä

4.4 Kansainväliset asiat

Valtionavustukset kansainväliseen toimintaan

- Opetusministeriössä luovutaan yksittäisiin henkilöihin kohdistuvista päätöksistä, lukuunottamatta ministeriön nimeämien asiantuntijoiden osallistumista kansainvälisiin kokouksiin tai muihin tapahtumiin.
- Opetusministeriön sisäistä työnjakoa kehitetään ja linjauksia terävöitetään tavoitteena entistä selkeämpien painopisteiden luominen avustuspolitiikkaan ja luopuminen pienistä, ei-strategisista avustuksista.
- Kansainvälisen toiminnan avustuskriteeristö uudelleenarvioidaan.

Vastuutahot: Kansainvälisten asiain sihteeristö; kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto

Aikataulu: 31.3.2004 mennessä

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus (CIMO)

- Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO:n taloushallintotehtävien hoitaminen organisoidaan uudelleen joko oman tilivirastoratkaisun tai palvelukeskusmallin pohjalta.
- Virkamiesvalmistelussa selvitetään mm. kulttuurivaihtosopimukseen liittyvät CIMO:n apurahakäytännöt.

Vastuutahot: Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, yliopistoyksikkö; talousyksikkö; kansainvälisten asiain sihteeristö

Aikataulu: 31.3.2004 mennessä

Unesco-toimikunta

- Virkamiesvalmistelussa selvitetään
 - sihteeristö- ja toimistotehtävien tarkoituksenmukainen organisointi opetusministeriön ulkopuolisten tahojen toimesta

Vastuutaho: Kansainvälisten asiain sihteeristö

Aikataulu: 31.12.2003 mennessä

4.5 Rakennus- ja kiinteistöasiat

Yksittäiset rakentamishankkeet sekä rakentamisen tuki ja kehittäminen

- Edellä kohdassa 4.1. tarkoitetun työryhmän tehtävänä on tehdä ehdotukset myös peruskoulujen perustamishankkeiden työnjaon kehittämisestä opetusministeriön, opetushallituksen ja lääninhallitusten välillä.
- Virkamiesvalmistelussa laaditaan ehdotukset perustamishankkeiden erillisestä rahoitusjärjestelmästä luopumisesta perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa.
- Asetetaan työryhmä, jonka tehtävänä on tehdä ehdotukset keskushallinnon ja aluehallinnon toimivallan selkeyttämiseksi liikuntapaikkarakentamisessa. Samassa yhteydessä selvitetään myös liikuntapaikkarakentamisen tukeen ja kehittämiseen liittyvien tehtävien tarkoituksenmukainen organisoiminen.

Vastuutahot: Hallintoyksikkö, rakennus- ja kiinteistöpalveluryhmä; koulutus- ja tiedepolitiikan osasto; kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto; talousyksikkö, Kuntal

Aikataulu: 31.3.2004 mennessä

Kiinteistövarallisuuden hallinta

- Asetetaan työryhmä, joka selvittää
 - opetusministeriön omistuksessa olevien Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien sekä eräiden muiden kiinteistöjen hallinnan vaihtoehtoisia järjestelyjä, muun muassa mahdollisuuksia siirtää instituuttien hallinta Senaatti-kiinteistöille

Vastuutahot: Hallintoyksikkö, rakennus- ja kiinteistöpalveluryhmä; kansainvälisten asiain sihteeristö

Aikataulu: 31.3.2004 mennessä

4.6 Strategisen päätöksenteon tuki

Hallinnonalan ohjauksen tuki

- Operatiivisten tehtävien siirtäminen alaiseen hallintoon lisää entisestään ministeriön ohjausvastuuta. Hallinnonalan ohjausjärjestelmien kehittämiseen ja koordinointiin tulee kiinnittää huomiota. Ministeriössä hallinnonalan ohjauksen koordinointia ja yhteistyötä lisätään. Tulosohjauksen yleisestä kehittämisestä vastaa ministeriön johto. Tulosohjauksen mittareita ja apuvälineitä kehitetään yhteistyössä hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa.

- Perustetaan tulosohjauksen yhteistyöverkosto, jonka tehtävänä on välittää tietoa ja edistää yhteistyötä tulosohjauksen vastuutahojen kesken.

Vastuutaho: Talousyksikkö, taloussuunnittelun vastuualue; koulutus- ja tiedepolitiikan osasto; kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto; tietopalveluyksikkö

Aikataulu: jatkuva

Tietotuotanto

- Opetusministeriön tietotarpeet vuoteen 2010 -työryhmä on tehnyt ehdotukset koulutus- ja tiedepolitiikan sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan tilasto- ja tietotuotannon kehittämisestä, järkipäristämisestä ja tehostamisesta.
- Toimialan tietotuotantoon liittyvien tehtävien - muun muassa tilastointi-, seuranta-, tutkimus-, selvitys-, ennakointi- ja arviointitehtävät - tarkoituksenmukaista organisoimista tulee kehittää. Erityistä huomiota on kiinnitettävä tietotuotannon ja toiminnan välisen yhteyden vahvistamiseen. Tavoitteena on, että ministeriö vastaa tietotuotannon strategisesta suunnittelusta, kehittämisestä ja hyödyntämisestä. Laajempi tiedonkeruu ja analysointi annetaan ministeriön alaisten virastojen, laitosten ja asiantuntijaelinten sekä tarvittaessa koti- ja ulkomaisten asiantuntijaorganisaatioiden tehtäväksi.
- Asetetaan opetusministeriön työryhmä, joka ottaen huomioon tietotarpeet 2010 -työryhmän ehdotukset
 - selvittää vaihtoehtoisia malleja koko hallinnonalan tietotuotannon organisoimista kehittämiseksi, mm. tarvetta hallinnonalan erityisen tietotuotannon organisaation perustamiseksi
 - laatii periaatteet opetusministeriön ja sen hallinnonalan virastojen ja yhteisöjen toimesta tapahtuvan tietotuotannon tarkoituksenmukaisesta työnjaosta ja resursoinnista
 - tekee ehdotukset opetusministeriön tietotuotannon organisoimista ja yhteistyön tehostamiseksi

Vastuutaho: Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto; kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto; tietopalveluyksikkö

Aikataulu: 31.5.2004 mennessä

4.7 Hallintopalvelut

4.7.1 Tietohallinto

- Opetusministeriössä on käynnissä verkkopalvelu- ja verkkotoimintastrategian laadinta, joka valmistuu vuonna 2003. Strategian laadinnan tarkoituksena on suunnitella ja laatia kehityspolku ja kehittämisohjelma uusille ja uudistettaville tietojärjestelmille ja verkkopalveluille, jotka mahdollistavat ministeriön henkilökunnalle toimimisen verkossa, tarjoavat asiointikanavan hallinnonalan virastoille ja laitoksille sekä parantavat kansalaisten tiedonsaantia ja vaikutusmahdollisuuksia tarjoamalla tietoa asiakaslähtöisesti verkossa.

Lisäksi verkkopalvelu- ja verkkotoimintapalvelustrategialla luodaan yhteiset linjaukset opetusministeriön hallinnonalalle sähköisen asioinnin ja sähköisen hallinnon toteuttamiseksi vuoteen 2010 mennessä.

Vastuutahot: Tietopalveluyksikkö; viestintäyksikkö

Aikataulu: 31.12.2003 mennessä

4.7.2 Taloushallinto

- Opetusministeriön sekä sen hallinnonalan virastojen ja laitosten taloushallinnon tukitehtävien (kirjanpito ja maksuliike sekä palkanlaskenta) uudelleen organisointimahdollisuuksia tarkastellaan sähköiseen asiointiin siirryttäessä. Erityisesti palvelukeskusmallin soveltuvuutta opetusministeriön hallinnonalalla selvitetään valtion keskushallinnon tukitehtävien alueellistamismahdollisuuksia selvittäneen työryhmän loppuraportin mukaisesti.
- Asetetaan työryhmä, jonka tehtävänä on selvittää ministeriön hallinnonalan talouden tukitehtävien vaihtoehtoisia organisointimalleja ja alueellistamismahdollisuuksia. Tarkastelun kohteena ovat opetusministeriön oman laskentatoimen ja ministeriön maksupisteiden tilivirastotehtävät.

Vastuutahot: Talousyksikkö; koulutus- ja tiedepolitiikan osasto; kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto; hallintoyksikkö

Aikataulu: 31.5.2004 mennessä

4.7.3 Muut hallintopalvelut

- Palvelukeskusmallista saatujen kokemusten perusteella analysoidaan osana ministeriön toiminnan kehittämistä myös hallinnon muiden tukitehtävien palveluprosessit ja tehdään johtopäätökset hallintopalvelujen kehittämislinjauksista.

Vastuutaho: Hallintoyksikkö

Aikataulu: 31.5.2005 mennessä

5 Seuranta ja arviointi

- Kansliapäällikön ja toimintayksiköiden johtoryhmissä seurataan ja arvioidaan delegointi- ja alueellistamisehdotusten toteutumista vähintään puolen vuoden välein.
- Yhteistyökomiteassa käsitellään delegointi- ja alueellistamisehdotusten taloudellisia ja henkilöstövaikutuksia.
- Toimintojen alueellistamistyöryhmälle raportoidaan valmisteltavina olevista toimenpiteistä.

Taulukko opetusministeriön delegointi- ja alueellistamistyöryhmän ehdotuksista

	Delegointi	Alueellistaminen	OPM:n toiminnan kehittäminen
Koulutus ja tiede			
1. OPM:n, OPH:n ja LH:sten työnjako	x	x	x
2. OPM:n ja Suomen Akatemian työnjako	x		
3. Korkeakoulujen arviointineuvosto	x	x	
Taide, kulttuuri, liikunta ja nuoriso			
1. Taiteen keskustoimikunta	x		
2. Museovirasto		x	
3. Liikunta- ja nuorisoasiat	x	x	
Kirkollisasiat			
	x	x	x
Kansainväliset asiat			
1. Valtionavustukset kv-toimintaan			x
2. CIMO	x		
3. UNESCO-toimikunta	x		
Rakennus- ja kiinteistöasiat			
1. Yksittäiset rakentamishankkeet	x	x	x
2. Kiinteistövarallisuuden hallinta	x		
Strategisen päätöksenteon tuki			
1. Hallinnonalan ohjauksen tuki			x
2. Tietotuotanto	x		x
Hallintopalvelut			
1. Tietohallinto			x
2. Taloushallinto	x	x	x
3. Muut hallintopalvelut			x

Opetusministeriön hallinnonalalla toteutetut delegointi- ja alueellistamistoimenpiteet

I Johdanto

Opetusministeriössä toteutettiin ministeriön yhteinen strategiahanke 2015, jonka yleistavoitteena oli mm. kehittää opetusministeriön toiminnan edellytyksiä ottaen huomioon valtionhallinnossa ja muussa kansallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Strategiahankkeessa analysoitiin ulkoisen toimintaympäristön lisäksi ministeriötä organisaationa, erityisesti ministeriön roolia ja keinovalikoimaa hallinnonalansa johtamisessa ja ohjaamisessa. (Opetusministeriön julkaisuja 2003:11)

Opetusministeriö on toimijoidensa kautta vahva aluevaikuttaja. Opetusministeriö on valmistellut hallinnonalansa aluekehittämisstrategian vuosille 2003–2013 (Opetusministeriö, 2002) ja jatkaa strategiatyötä koulutus- ja tiedepolitiikan osaston ja kulttuuripolitiikan osaston strategiatyöllä. Opetusministeriö lähtee strategioissaan siitä, että Suomessa on tulevaisuudessaakin korkealaatuinen ja maan eri osat kattava koulutus-, tutkimus- ja kulttuuripalveluverkosto.

Opetusministeriön hallinnonalan alueellisesti hajautetun toimijaverkon kautta rahoitetaan mm. seuraavia toimintoja:

- perusopetusta yli 4 000 oppilaitoksessa
- lukiokoulutusta vajaassa 500 lukiossa
- ammatillista koulutusta yli 300 ammatillisessa oppilaitoksessa
- ammattikorkeakouluopetusta 29 ammattikorkeakoulussa
- yliopisto-opetusta 20 yliopistossa
- aikuiskoulutusta noin 1 000 oppilaitoksessa ja korkeakoulussa
- yleisten kirjastojen toimintaa yli 900 toimipisteessä ja yli 200 kirjastoautolla
- museotoimintaa 129 museossa (joista alueellisia ovat 20 maakuntamuseota, 16 aluetaidemuseota ja 75 paikallismuseota)
- taiteellista toimintaa yli 60 ammattiteatterissa ja lähes 30 ammattiorkesterissa
- valtakunnallisia kulttuuritapahtumia (noin 100)
- liikuntapaikkoja (28 000)
- nuorisokeskustoimintaa (10 keskusta)

2 Opetusministeriön hallinnon tukipalvelut

Opetusministeriö on delegoinut Tampereen yliopiston tietokonekeskukselle koulukustannus- ja valtionosuusjärjestelmien ylläpito- ja kehittämistehtävät sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien laskentatehtävät.

Opetusministeriön työryhmä on alustavasti selvittänyt opetusministeriön tilivirastoon kuuluvien maksupisteiden taloushallintotehtävien tarkoituksenmukaista järjestämistä. Työryhmä katsoo, että Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO voidaan muuttaa tilivirastoksi vuoden 2005 alusta. (Opetusministeriön työryhmien muistioita 32:2002)

Opetusministeriö osallistui keskushallintohankkeeseen liittyvään valtiovarainministeriön

pilottihankkeeseen, jossa selvitettiin ministeriöiden hallintopalvelujen organisointia ja käytäntöjä. (Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 36/2001)

Opetusministeriö oli mukana valtioneuvoston kanslian asettamassa valtion keskushallinnon tukitehtävien alueellistamismahdollisuuksia selvittävässä työryhmässä (Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 12/2003).

3 Opetusministeriön yhteiset toiminnot

Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmien 2000 - 2006 täytäntöönpano on alueohjelmien osalta siirretty kokonaisuudessaan vuoden 2000 alusta lukien nykyisen rakennerahastokauden loppuun asti opetusministeriöstä lääninhallitusten sivistysosastoille. Vastaavaa päätösvaltaa on siirretty lääninhallituksille nykyisen ohjelmakauden alusta myös osittain horisontaalisen tavoite 3- ohjelman osalta ja kokonaisuudessaan Euroopan unionin Interreg III A yhteisöaloiteohjelman osalta. Opetushallitukselle on siirretty ministeriöstä osa tavoite 3- ohjelman täytäntöönpanosta.

4 Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston toimialan toiminnot

Yliopistot

Yliopistolaitoksen rakenne on alueellisesti hajautettu. Maamme 20 yliopistoa toimivat 11 paikkakunnalla. Tämän lisäksi yliopistot ovat laajentaneet toimintaansa niin, että esimerkiksi tutkintoon johtavaa koulutusta annetaan 23 paikkakunnalla. Alueellisen toiminnan vahvistamisen ja koulutusvastuiden osalta merkittäviä toimenpiteitä ovat viime aikoina olleet:

- teknillistieteellisen tutkinnonanto-oikeuden antaminen Vaasan yliopistolle 1.8.2004 alkaen
- ympäristötekniikan koulutusalan käynnistäminen Oulun yliopiston lakkautetun rakentamistekniikan pohjalla ja toiminnan kehittäminen yliopiston neljänneksi painoalaksi
- yliopistopohjaisen koulutuksen käynnistäminen teknillistieteellisellä (Tampereen TKK), kauppatieteellisellä (Turun KKK) ja humanistisella koulutusosalalla (Turun yliopisto) Porin yliopistokeskuksessa
- ylioppilaspohjaisen alempaan korkeakoulututkintoon johtavan kauppatieteellisen koulutuksen (Helsingin KKK) koulutuksen käynnistäminen Porissa

Tämän lisäksi on eräillä koulutusaloilla (mm. tekniikka, oikeustiede) käynnissä selvityksiä, joilla saattaa olla vaikutuksia myös näiden koulutusalojen toimintojen sijoitteluun.

Yliopistojen autonomiaa niitä koskevissa asioissa on pyritty vahvistamaan uuden yliopistolain myötä. Viime vuosina mm. henkilöstöasiat ovat kokonaisuudessaan siirtyneet yliopistoille.

Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakouluverkon muodostamisen lähtökohtana oli alueellinen ja kieliryhmittäinen tasapaino, tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien turvaaminen ja korkea-asteen koulu-

tuksen tarjoaminen eri puolilla maata. Opetusministeriön hallinnonalalla toimii 29 ammatikorkeakoulua, ja ne antavat tutkintoon johtavaa koulutusta yli 80 paikkakunnalla. Ammatikorkeakoulujen verkosto ulottuu kaikkiin maakuntiin. Ammattikorkeakoulujen koulutustarjontaa on vuosina 1999–2002 alueellisesti tasapainotettu ammattikorkeakoulujärjestelmään tulleen lisävolyymien avulla.

Tiedepolitiikka

Tiedepolitiikan yksikön alaisesta hallinnosta alueilla sijaitsevat Varastokirjasto Kuopiossa sekä maakunta-arkistot Hämeenlinnassa, Joensuussa, Jyväskylässä, Mikkelissä, Oulussa, Turussa ja Vaasassa. Kansalliskirjastona toimivalla Helsingin yliopiston kirjastolla on Mikkelissä Mikrokuvaus- ja konservointikeskus, jonka laajennus kansalliseksi digitoitikeskukseksi on aloitettu.

Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus

Peruskoulu- ja toisen asteen koulutusverkosto on koko maan kattava. Keskeisin alueellistamistoimenpide on 1.4.2003 lukien perustetun koulutuksen arviointineuvoston sihteeristön sijoittaminen Jyväskylään ja tähän liittyvät koulutuksen arviointitoiminnan organisaatiomuutokset Opetushallituksessa.

Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutusverkosto on koko maan kattava. Myös aikuiskoulutus kuuluu perustetun koulutuksen arviointineuvoston toimialaan. Aikuisten koulutuksen kohottamisohjelma eli ns. nosto-ohjelma on annettu lääninhallitusten hoidettavaksi.

Opintotuki

Valtion opintotukikeskus siirrettiin Jyväskylään vuonna 1975. Valtion opintotukikeskus lakkautettiin vuonna 1994. Opintotuen hoitaminen siirtyi Kansaneläkelaitokselle, jonka opintotukikeskus sijaitsee Jyväskylässä.

Opetushallitus

Opetushallitukselle on siirretty seuraavia tehtäviä:

- ulkomaisten korkeakoulututkintojen ammatillinen tunnustaminen Suomessa
- korkeakoulujen koulutusoppaiden julkaiseminen
- valtionhallinnon kielitutkintolautakuntien toiminnan koordinointi

Lääninhallitukset

Lääninhallituksille on siirretty seuraavia tehtäviä:

- muutoksenhakutehtävät eräissä oppilaan oikeuksia koskevissa valitus- ja arviointiasioissa

5 Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialan toiminnot

Laki elokuvataiteen edistämisestä (28/2000) ja asetus elokuvataiteen edistämisestä (121/2000).

- Lailla ja asetuksella mahdollistettiin, että opetusministeriö voi delegoida elokuvan ja muun kuvaohjelman valmistamista ja jakelua sekä muuta elokuvakulttuurin edistämistä koskevien harkinnanvaraisten valtiontukien myöntämisen Suomen elokuvasäätiölle. Säädökset tulivat voimaan 1.3.2000.

Laki Valtion elokuvatarkastamosta (776/2000), valtioneuvoston asetus Valtion elokuvatarkastamosta (823/2000), laki kuvaohjelmien tarkastamisesta (775/2000) ja valtioneuvoston asetus kuvaohjelmien tarkastamisesta (822/2000).

- Uudistettiin elokuvien ja videoiden tarkastusta koskeva lainsäädäntö. Uudistus tuli voimaan 1.1.2001.
- Siirtää luvan antamisen ennakolta tarkastamattoman kuvaohjelman esittämisestä ja levittämisestä opetusministeriöltä valtion elokuvatarkastamolle.
- Valtion elokuvatarkastamo päättää myös tarkemmin esitettävään ja levitettävään kuvaohjelmaan tai sen yhteyteen merkittävien tietojen merkintätavoista, kun asiasta säädettiin aikaisemmin asetuksella.
- Opetusministeriö ei myöskään vahvista enää kuvaohjelman tarkastuksessa käytettävää lomaketta eikä määrää, mitä tietoja tulee olla tarkastuspäätökseen liitetyssä tarkastuskortissa, vaan ne tehtävät kuuluvat elokuvatarkastamolle.
- Opetusministeriö ei nimitä valtion elokuvatarkastamon henkilöstöstä enää muita kuin laitoksen johtajan.

Taidehallinnon uudistamiseksi ja tehtävien delegoimiseksi opetusministeriöstä taiteen keskus-toimikunnalle muutettiin seuraavia lakeja ja asetuksia:

- Laki taiteen edistämisen järjestelystä (328/1967)
- Asetus taiteen edistämisen järjestelystä (1105/1991)
- Laki eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista (236/1961)
- Asetus eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista (46/1964), lisättiin lakiin säännökset kirjastoapurahalautakunnasta
- Laki taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista (734/1969)
- Asetus taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista (845/1969)
- Uudistuksen jälkeen taiteilija-apurahat eivät jakaannu enää yksi-, kolmi- ja viisivuotisiin apurahoihin ja apurahojen asetuksella säädetystä kiintiöinnistä on luovuttu. Uudistuksen tarkoituksena oli parantaa taiteen keskus-toimikunnan mahdollisuuksia käyttää taiteilija-apurahoihin varattuja resursseja joustavasti ja asiantuntevasti. Uudistus toteutettiin 1.6.2000 lukien.

- Taitelijaprofessoreiden nimittäminen siirrettiin tasavallan presidentiltä taiteen keskustoimikunnalle.
- Taiteen keskustoimikunnan yhteyteen siirrettiin opetusministeriön yhteydestä 1.6.2000 lukien kirjastokorvausapurahojen ja -avustusten jakamista varten asetettu lautakunta, joka päättää itsenäisesti apurahojen ja avustusten jakamisesta sekä kuvataiteen näyttökorvauksista päättävä lautakunta.
- Opetusministeriön yhteydessä toiminut valtion taideteostoimikunta siirrettiin taiteen keskustoimikunnan yhteyteen.

Valtion harkinnanvarainen valtionavustus puhe- ja tanssiteattereiden sekä orkestereiden toimintaan on siirretty opetusministeriöltä valtion näyttämötaidoimikunnan, valtion tanssitaidetoimikunnan sekä valtion säveltaidoimikunnan päätettäväksi.

Valtionavustuslaki (688/2001)

- Lain 7 §:n 2 momentti mahdollistaa valtionavustuksen myöntämisen delegoimisen. Mahdollisuutta on käytetty mm. delegoimalla Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskukselle toimivaltaa myöntää avustuksia kirjailijoille ja kääntäjille sekä delegoimalla Esittävän säveltaiteen edistämiskeskukselle toimivaltaa myöntää muusikoille apurahoja.

Liikuntalaki (1054/1998)

- Lain mukaan opetusministeriö voi siirtää liikuntaa edistäviin tarkoituksiin osoitettujen eräiden harkinnanvaraisten valtionavustusten myöntämisen yksityisille yhteisöille. Tämä koskee Liikunnan ja Kansanterveyden edistämissäätien liikunnan terveysohjelmaan, Kunnossa kaiken ikää -ohjelmaan ja Nuori Suomi ry:n lasten ja nuorten liikuntaohjelmaan liittyviä avustuksia. Lisäksi opetusministeriö on delegoinut liikunnan suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta koskevien hankeavustusten sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa koskevien hankeavustusten myöntämisen Suomen Liikunta ja Urheilu ry:lle.
- Lääninhallitusten toimivaltaa liikuntapaikkarakentamisessa on lisätty siten, että lääninhallitukset voivat päättää enintään 700 000 euron rakentamishankkeista. Vuonna 2002 lääninhallitukset saivat opetusministeriöltä tarkoitukseen 4 700 000 euroa.
- Lasten ja nuorten liikunnallisen iltapäivätoiminnan tukeminen on siirretty vuodesta 2000 lukien lääninhallitusten tehtäväksi. Vuonna 2002 kyseiset määrärahat olivat 1 170 000 €.

Nuorisotyölaki (235/1995)

- Nuorten työpajatoiminnan kansallisten ja ESR -rahojen jakaminen on siirretty vuodesta 2000 lukien lääninhallitusten tehtäväksi. Vuonna 2002 kansallisten määrärahojen suuruus oli 807 000.
- Koululaisten iltapäivätoiminnan tukeminen on siirretty vuodesta 1999 lukien lääninhallitusten tehtäväksi. Vuonna 2002 kyseisten määrärahojen suuruus oli 420 000 €.

Lisäksi hallinnonalan sisäisestä työnjaosta voidaan mainita:

- EU:n Kulttuuri 2000 -ohjelman Suomen yhteyspisteenä on toiminut Kansainvälisen henkilövaihdon keskus (CIMO) 26.12.1999 lukien. Aiemmin EU:n kulttuuriohjelmien yhteyspisteen tehtäviä hoidettiin opetusministeriöstä, museovirastosta ja Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskuksesta.
- Lääninhallitukset toteuttavat kirjastotoimen, liikuntatoimen sekä nuorisotoimen toimialoilla peruspalvelujen arvioinnin sen mukaan kuin asiasta sovitaan opetusministeriön ja lääninhallitusten välisissä tulossopimuksissa.
- Alueellisten taidetoimikuntien suorittama arviointityö on käynnistynyt vuonna 2000 aloitetulla pilottihankkeella. Arvioinnin kehittämistä jatketaan alueellisten taidetoimikuntien, Suomen Kuntaliiton, Tilastokeskuksen sekä vuonna 2002 perustetun Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiön yhteistyönä.

6 Kansainväliset asiat

Kansainvälisten asiain sihteeristön (silloin kansainvälisten asiain osasto) sisällä toimineesta stipendiasian keskuksista muodostettiin 1991 Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen (CIMO) ydinosa.

Ulkomaanlehtori- ja kielikurssiasiain neuvottelukunta (UKAN) siirtyi CIMO:on 1.1.1998.

Ns. Suomi-koulujen tukeminen siirtyi 1.1.1999 Opetushallitukselle.

Vuodesta 1999 toimivat kaikki kahdenväliset pohjoismaiset kulttuurirahastot Hanasaaren suomalais-ruotsalaisessa kulttuurikeskuksessa.

Uusi asetus Venäjän- ja Itä-Euroopan instituutista astui voimaan 1.1.2002. Sen mukaan instituutin tehtävänä on mm.

- 1) harjoittaa Venäjää ja Itä-Eurooppaa koskevaa sivistyksellistä yhteistyötä sekä tukea siihen liittyvää tutkimusta;
- 2) tukea Venäjältä ja Itä-Euroopasta Suomeen muuttaneiden kieltä ja kulttuuria

Tähän sisältyy uusia tehtäviä jotka voidaan katsoa eräänlaisena tehtävädelegointina ministeriöstä instituutille.

Avustukset ulkosuomalaisjärjestöjen tukemiseen, kuten ulkosuomalaisten tiedotusvälineiden tukemiseen, ulkosuomalaisjärjestöjen tilaisuuksiin suuntautuviin esiintymis- ja esitelmämatkoihin sekä ulkosuomalaisten kulttuuri-, sivistys- ja harrastustoimintaan sekä kerhotilojen ylläpitämiseen on delegoitu Suomi-Seuralle valtionavustuslain 7 §:n perusteella.

Monet muutkin kansainvälisten asiain sihteeristön toimialan avustuspäätökset sisältävät elementtejä, joilla toimintoja ja avustumahdollisuuksia on annettu erilaisten erityisorganisaatioiden hoidettavaksi. Esimerkkeinä mainittakoon vain taidenäyttelyt ulkomaille – Näyttelyvaihtokeskus FRAME, suomalaisen kaunokirjallisuuden tuntemuksen edistäminen ulkomaille, tukea suomalaisen kirjallisuuden kääntämiseen – Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus FILLI.

7 Kirkollis- ja kiinteistöasiat

Evankelis-luterilaisen kirkon tuomiokapitulilaitoksen ylläpito siirtyi valtiolta kirkolle vuoden 1997 alusta lukien.

Valtion kiinteistöhallinnon uudistuksen yhteydessä pääosa opetusministeriön hallinnassa olleista kiinteistöistä siirtyi pois ministeriöltä.

Opetusministeriön hallinnassa olleet kirkolliset kiinteistöt on siirretty ao. kirkkojen ja seurakuntien omistukseen.

Muiden kuin evankelis-luterilaisten ja ortodoksisten seurakuntien ylläpitämiä hautausmaita, yksityisiä hautausiä ja krematorioita koskevat lupa-asiat on siirretty opetusministeriöltä lääninhallituksille vuoden 1999 alusta lukien.

Evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan piispojen nimittäminen on uuden perustuslain myötä siirtynyt tasavallan presidentiltä kirkkoille itselleen.

Sotavainajien muiston vaalimisen käytännön toteuttaminen, muun muassa kentälle jääneiden sotavainajien etsinnät ja löydettyjen sotavainajien hautaamisen järjestäminen, on siirretty Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry:lle, jonka toimintaa opetusministeriö rahoittaa valtionavustuksella.

OPM:N ASIAMÄÄRIEN KEHITYS 1996-2002 (diaarikaavan mukaan ryhmiteltynä)								Liite 3
	Vuosi 1996	Vuosi 1997	Vuosi 1998	Vuosi 1999	Vuosi 2000	Vuosi 2001	Vuosi 2002	Muutos 1996-2002
Yleiset hallinnolliset asiat								
Työjärjestykset, määräykset ja ohjeet	40	29	27	37	32	52	28	-30%
Lainsäädäntö, norminanto	126	113	100	82	117	131	85	-33%
Eduskunta, hallinto, oikeusvalvonta ja oikeudenkäyntiasiat	181	249	232	183	183	201	177	-2%
Raha-arpajais- ja veikkausvoittovarot	10	6	8	8	4	7	5	-50%
OPM:n asettamat hallintoelimet, työryhmät ja muut vastaavat	85	90	122	100	160	88	92	8%
OPM:n lausunnot muilta hallinnonaloilta saapuneisiin lausuntopyyntöihin	109	118	110	124	112	142	143	31%
OPM:n edustus	98	89	95	86	93	106	91	-7%
Valtion kiinteistöhallinto ja työllisyysohjelmat	118	94	49	41	23	23	28	-76%
Muut yleishallinnolliset asiat	0	0	0	0	0	0	4	
Yhteensä	767	788	743	661	724	750	653	-15%
Henkilöstöhallinto								
OPM:n hallinnonala kokonaisuutena	36	28	40	22	27	35	18	-50%
Valitusasiat, kurinpitoasiat, erivapaudet	115	158	104	108	93	108	103	-10%
Opetusministeriö	663	734	791	718	987	665	651	-2%
Alaisten virastojen ja laitosten henkilöstöhallinto. Tutkija- ja taitelijaprofessorit	236	237	148	31	50	40	27	-89%
Yhteensä	1050	1157	1083	879	1157	848	799	-24%
Taloushallinto								
Valtion taloushallintoon liittyvät asiat	116	114	109	85	79	92	88	-24%
Määrärahojen käyttö ja muutokset	84	87	99	120	185	181	88	5%
OPM:n valtionavustusten ja apurahojen käsittely	0			24	95	106	113	
Muut asiat	1						1	0%
Yhteensä	201	201	208	229	359	379	290	44%

Kansainväliset asiat								
Kv. sopimukset ja ohjelmat, apurahat, pohjoismainen yhteistyö, kv. kulttuurilaitokset	162	144	74	80	87	65	70	-57%
Rakennukset ja kiinteistöt	15	6	6	3	1	5	7	-53%
Valtionavut/määrärahat	1295	1127	1115	1176	683	678	768	-41%
Euroopan Unioni	115	100	87	70	62	68	71	-38%
Kv. järjestöt	51	33	47	32	52	64	48	-6%
Ulkosuomalaiset	100	108	105	10	8	4	6	-94%
Matkat	968	835	694	601	480	529	500	-48%
Muut kv. asiat	16	3	3				0	-100%
Yhteensä	2722	2356	2131	1972	1373	1413	1470	-46%
Perusopetus, toisen asteen opetus, ammattikorkea-asteen opetus, aikuiskoulutus								
Yleiset asiat	153	170	204	171	167	133	172	12%
Rakennukset ja kiinteistöt	469	328	274	172	177	132	162	-65%
Valtionavut/määrärahat	401	524	523	709	554	904	1000	149%
Peruskoulut, lukiot, iltalukiot, ammatilliset oppilaitokset, oppimiskeskukset, ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset, erityiskoulut, oppisopimuskoulutus. Vieraskieliset koulut, kansainvälinen koulu/opetus (IB), Steiner-koulut, muut vastaavat	305	724	1100	404	335	423	529	73%
Musiikkioppilaitokset, taidekoulut, liikunnan koulutuskeskukset, kansanopistot, kansalaisopistot, kesäyliopistot, opintokeskukset, kirjeopetus	72	68	279	73	68	78	75	4%
Muut tämän pääryhmän asiat	1	1	1	4	1	2	1	0%
Yhteensä	1401	1815	2381	1533	1302	1672	1939	38%

Korkea-asteen opetus, tutkimus								
Korkeakoulut, yliopistot, tiedehallinto	345	242	88	79	60	64	77	-78%
Rakennukset ja kiinteistöt	49	50	36	23	9	3	8	-84%
Valtionavut/määrärahat	765	660	823	436	527	502	387	-49%
Arkistotoimi	6	10	2	6	4	4	3	-50%
Muut korkeakoulu- ja tiedeasiat	2	1		1			2	0%
Yhteensä	1167	963	949	545	600	573	477	-59%
Kulttuuriasiat								
Kulttuurihallinto	58	80	51	64	52	25	30	-48%
Rakennukset, kiinteistöt ja kuntien muut hankkeet	773	608	545	513	452	418	407	-47%
Valtionavut, määrärahat/lähdevero	1981	1982	1985	1754	1829	1595	1887	-5%
Eläkkeet	474	470	461	491	516	500	562	19%
Valtionpalkinnot ja apurahat, laatutuki ja tuotannontuki	37	25	20	149	130	165	15	-59%
Kirjastotoimi ja tietohuolto	0	2	1	4	4	8	4	
Museotoimi	20	10	7	10	14	15	7	-65%
Viestintäkulttuuri ja tekijänoikeus	34	28	20	20	27	24	15	-56%
Muut kulttuuriasiat	16	5	1	3	6	10	15	-6%
Yhteensä	3393	3210	3091	3008	3030	2760	2942	-13%
Liikunta- ja nuorisoasiat								
Liikunta- ja nuorisohallinto	32	26	42	17	19	18	28	-13%
Rakennukset ja kiinteistöt	169	193	154	161	162	139	117	-31%
Valtionavut ja -osuudet	1390	1243	1131	1205	1394	1357	1172	-16%
Muut liikunta- ja nuorisoasiat	4	3	1	1	1	2	0	-100%
Yhteensä	1595	1465	1328	1384	1576	1516	1317	-17%

Kirkolliset asiat ja muut asiat									
Kirkolliset asiat	95	61	78	58	53	45	47		-51%
Rakennukset ja kiinteistöt	16	13	16	10	12	12	11		-31%
Valtionavut/määrärahat	80	74	51	64	45	36	33		-59%
Opintotuki	9	10	14	8	14	7	8		-11%
Kunniamerkit	10	7	6	6	6	7	7		-30%
Kansalaisten kirjeet	27	26	20	15	20	20	20		-26%
Yhteensä	237	191	185	161	150	127	126		-47%
YHTEENSÄ	12533	12146	12099	10372	10271	10038	10013		-20%

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-442-531-9 (nid.)

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino

PL 4 (Vuorikatu 3)

00014 Helsingin Yliopisto

puhelin (09) 7010 2369

faksi (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

Helsinki 2003